

Historia Gdeszyna

Monografia parafii rzymskokatolickiej
Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny
w Gdeszynie

-1531-; 15.09.1921-2018

(praca trwa)

Renata Kulik, Henryk Kulik

Parafia greckokatolicka, prawosławna
i rzymskokatolicka w Gdeszynie na przestrzeni dziejów

1. Wstęp

Autorzy monografii składają serdeczne podziękowania autorce zdjęć i relacji z parafii Gdeszyn Annie Litwin oraz autorowi zdjęć Adamowi Skórze.

2. Gdeszyn w parafii rzymskokatolickiej w Grabowcu, 1394-1921

Przed powstaniem parafii w Gdeszynie katolicy obrządku łacińskiego z Gdeszyna i okolic byli objęci parafią Grabowiec i kościołem parafialnym w Grabowcu. Zgodnie z aktem erekcyjnym parafii Grabowiec z **2 lutego 1394** roku Gdeszyn wszedł w skład parafii rzymskokatolickiej Grabowiec¹. Taki stan organizacyjny dotrwał aż do **22 czerwca 1919** roku, tj. do czasu utworzenia kościoła filialnego w Gdeszynie należącego do parafii Grabowiec. Główny proces organizacyjny zakończył się wraz z utworzeniem parafii w Gdeszynie **15 września 1921** roku.

Należy przytoczyć poniższą informację o parafii w Gdeszynie, która jak dotychczas nie została potwierdzona przez autorów w oparciu o inne źródła.

W **1531** roku do parafii Gdeszyn (leżącej w granicach powiatu grabowieckiego) należały następujące miejscowości: Gdeszyn (w oryginale: Gdeszin; płacącej podatek za 2 łany pola) i (..) (w oryginale: Oburkow; ¼ łana)².

2.1. Gdeszyn, Gdeszin, Gdaszyn (folwark, kolonia, wieś), wiek XVI

Miejscowość była także nazywana Gdeszin³ oraz Gdaszyn⁴. Tą samą nazwą określana była wieś, kolonia oraz folwark.

Miejscowość leżała na wzniesieniu 820 stóp nad poziomem morza⁵.

W latach **1557-1567** właścicielem części dóbr Gdeszyn był Łazarz Góźdz⁶.

W **1578** roku Gdeszyn leżał w powiecie grabowieckim. Właścicielami Gdeszyna była rodzina Góźdz (6 ½ łana, 9 zagrodników z ziemią, 6 komorników z bydłem, 3 zagrodników ubogich, 2 rzemieślników)⁷.

2.2. Gdeszyn, wiek XVII, parafia greckokatolicka w Gdeszynie

Wiek XVII to kolejny wiek, w którym rzymskokatolicy mieszkańcy Gdeszyna i okolic byli objęci parafią rzymskokatolicką w Grabowcu a greckokatolicy mieszkańcy cerkwią greckokatolicką w Gdeszynie wchodzącą w skład parafii greckokatolickiej w Peresołowicach.

W **1671** roku została wzniesiona w Gdeszynie cerkiew greckounicka przez Zofię z Napiórkowskich Sarbiewską⁸.

3 czerwca **1696** roku cerkiew greckokatolicka w Gdeszynie należała do dekanatu hrubieszowskiego w diecezji chełmskiej. Do tego dekanatu należało 28 cerkwi, w szczególności Hrubieszów (trzy), Niele dew, Mołodiatycze, Moniatycze, Strzyżów⁹.

2.3. Gdeszyn, wiek XVIII, parafia greckokatolicka w Gdeszynie

15 listopada **1744** roku wizytację cerkwi **Protekcji Najświętszej Panny Maryi**, leżącej w dobrach podstolego smoleńskiego Stanisława Konarzewskiego, przeprowadził biskup chełmski i bełski Felicjan Feliks Wołodkowicz. Wówczas parochem cerkwi był ks. Jan

¹ Kopia aktu erekcyjnego parafii Grabowiec znajdująca się w archiwum parafii Grabowiec.

² Jabłonowski R1, s. 250-251.

³ Nazwa używana w - Jabłonowski R1, s. 250-251.

⁴ Boniecki, T. 6, s. 11-12.

⁵ Słownik GKP T2, s. 532.

⁶ Boniecki, T. 6, s. 12; Księga grodzka grabowiecka Nr 11, s. 779, Kuraszkiwicz, 245.

⁷ Jabłonowski R1, s. 223-224.

⁸ Słownik GKP T2, s. 532; APL ChKG, sygn. 35/95/0/5/107, k. 226, 227.

⁹ Gil chełmskie, s. 47-48.

Rewkowski mający lat 47¹⁰.

15 listopada 1744 roku cerkiew wymagała remontu. Przy cerkwi stała dzwonnica z trzema dzwonami. Na elewacji były dwa dzwony. W wyposażeniu cerkwi były m.in. następujące przedmioty¹¹:

- drewniana puszka pro venerabili malarska posrebrzana,
- pierścionek srebrny,
- medalik w srebro oprawiony,
- paciorki bursztynowe ofiarowane przez kolatorkę do obrazu Matki Najświętszej,
- ewangelia,
- służebnik wileński i lwowski (drukowany),
- trebnik wielki (drukowany),
- apostoł (drukowany),
- psalterz z szestodnikiem (drukowany),
- triod kwietny (drukowany),
- triod postny (pisany).

15 listopada 1744 roku cerkiew była w posiadaniu następujących gruntów¹²:

- pułłanek tzw. „Dworzysko Paszkowskie” zapisany w akcie fundacyjnym, „na trzy ręce” „w pierwszą rękę” pułłanek rozpoczynający się od gumna a kończący się przy granicy Beresteckiej, „w drugą rękę” rozpoczynający się od wsi a kończący się przy granicy Beresteckiej, „w trzecią rękę” rozpoczynający się od wsi a kończący się przy granicy Horyszowskiej,
- łąka,
- pole tzw. „Czaykowska”,
- ogród, na którym stoi wymagająca remontu drewniana plebania (izba, piekarnia i „przybok”) z gumnem, trzy stodoły z chrustu, chlewik z chrustu,
- sad za gumnem, na którym stoi pasieka.

15 listopada 1744 roku przysługiwał cerkwi wolny wyręb w lasach na opał i inne domowe potrzeby¹³.

W **1759** roku w Gdeszynie, leżącym w województwie ruskim Rzeczypospolitej, była **parafia greckokatolicka pod wezwaniem Opatrności Najświętszej Maryi Panny (Opieki NMP Marii)**¹⁴. Parafia należała do dekanatu chełmskiego diecezji chełmskiej. Parafia była pod patronatem szlacheckim. Cerkiew parafialna była drewniana¹⁵.

2.4. Gdeszyn, wiek XIX

Właścicielem dóbr Gdeszyn był Jan Terlecki (-1810-22.11.1823)¹⁶.

Diakiem przy cerkwi greckokatolickiej w Gdeszynie był Kajetan Parolski (-1811-; biogram w GSB).

Cerkiew w Gdeszynie należała, jako **filialna**, do parafii greckokatolickiej w

¹⁰ APL ChKG, sygn. 35/95/0/5/107, k. 226, 227.

¹¹ APL ChKG, sygn. 35/95/0/5/107, k. 226, 227.

¹² APL ChKG, sygn. 35/95/0/5/107, k. 226, 227.

¹³ APL ChKG, sygn. 35/95/0/5/107, k. 226, 227.

¹⁴ Według: KZSP T8Z6, s. 10.

¹⁵ Kołbuk KW, s. 297.

¹⁶ AAL AKGDL, Visitatio Ecclesiarum Decanatus Hrubieszoviensis 1816-1817, sygn. 60/A/202, k. 196-198; APL APRG, sygn. 35/1824/0/1/5, k. 73/18; APL APGUchanie, sygn. 35/2166/0/1/3, k. 16/46.

Peresołowicach (-1815-1863-; dekanat hrubieszowski)¹⁷.

W 1815 roku budynek greckokatolickiej cerkwi w Gdeszynie (filii cerkwi w Peresołowicach) znajdował się w fatalnym stanie, grożącym zawaleniem (podwaliny zgnite, dach dziurawy)¹⁸.

W 1823 roku dobra Gdeszyn leżały w powiecie hrubieszowskim i składały się ze wsi i folwarku tej samej nazwy¹⁹.

14 maja 1823 roku Komisja Hipoteczna Województwa Lubelskiego ponownie wezwała, do uregulowania praw własności zgodnie z art. 148 ustawy o przywilejach i hipotekach, m.in. dóbr Gdeszyn na 28 czerwca 1823 roku²⁰.

W 1827 roku miejscowość liczyła 67 domów i 421 mieszkańców. Powierzchnia wsi wynosiła 813 morgów²¹.

W 1827 roku została zaciągnięta pożyczka w listach zastawnych na dobrach Gdeszyn, leżących w powiecie hrubieszowski i w parafii r.l. w Grabowcu, w wysokości 52000 zł. Podatek płacony z tych dóbr wynosił 1200 zł²².

W 1829 dobra Gdeszyn składały się z folwarków Gdeszyn, Karolin i wsi Gdeszyn. Dobra były odległe od Grabowca o 5 wiorst a od Hrubieszowa o 20 wiorst. Powierzchnia dóbr wynosiła 1829 morgów. Folwark Gdeszyn miał powierzchnię wielkości 1012 morgów, w tym 802 morgi gruntów ornych i ogrodów. W folwarku były 4 budynki murowane i 16 drewnianych. Folwark Karolin miał 817 morgów powierzchni, w tym 566 morgów gruntów ornych i ogrodów, 208 morgów lasów. W folwarku było 7 budynków drewnianych. Prowadzono płodozmian 4 polowy. W folwarku była cegielnia²³.

Po powstaniu listopadowym w 1831 roku dobra Gdeszyn, których właścicielem był Józef Świrski (-1822-1832), zostały skonfiskowane przez zaborcę. Wielkość konfiskaty została określona na poziomie 237498 zł i 20 gr²⁴.

Majątek po konfiskacie był pod bezpośrednim zarządem państwowym²⁵.

W 1832 roku dobra Gdeszyn z „prawem prezentowania Parochów”, których właścicielem był Józef Świrski były wypożyczone Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu ze względu na listy zastawne tegoż towarzystwa na kwotę 72000 zł. Towarzystwo ogłaszało z tego powodu licytację trzyletniej dzierżawy tych dóbr (od 24.06.1832)²⁶.

Gmina Gdeszyn miała do odebrania z kasy obwodowej 13 złp 12 groszy należności z tytułu dostarczonych składek na utrzymanie żołnierzy byłego Wojska Polskiego powracających z Austrii w listopadzie 1837 roku²⁷.

Na terenie Gdeszyna mieszkali Żydzi („metrykalnie obsługiwani” przez burmistrza miasta Grabowca). W Gdeszynie mieszkał m.in. szewc Joś Frymen (-1837-; biogram w GSB)²⁸.

Z ogłoszenia Dyrekcji Szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego Guberni Lubelskiej z dnia 29 maja/10 czerwca 1839 roku dowiadujemy się, że właściciele dóbr Gdeszyn wzięli 90000 zł pożyczki a żądają 30400 zł „odnowionej” pożyczki. Ponadto wiadomo, że

¹⁷ Słownik GKP T2, s. 532; Rzemieniuk USP, s. 205; Spis DGCh 1863, s. 11.

¹⁸ APL ChKG, [Akta dotyczące kościołów greckokatolickich. Stan i reperacja], sygn. 35/95/0/9.2/234, k. 19, 20.

¹⁹ Obwieszczenie Komisji Hipotecznej Województwa Lubelskiego z 21 lutego 1823 roku (DUWL 1823, Nr 11).

²⁰ DUWL 1823, Nr 20, s. 340.

²¹ Słownik GKP T2, s. 532.

²² DUWL 1827, Nr 50, s. 567.

²³ Słownik GKP T2, s. 532.

²⁴ Rostworowski Michał, „Dyariusz Sejmu z r. 1830-1831. Tom 1”, Kraków, 1907, Lista Posłów i Deputowanych na Sejm roku 1831 sporządzona, s. 3; Iwaszkiewicz Janusz (1879-1944), „Wykaz dóbr ziemskich skonfiskowanych przez rządy zaborcze w latach 1773-1867”, Warszawa, 1929, s. 30

²⁵ Willaume, s. 89.

²⁶ DUWL 1832, Nr 20, s. 385.

²⁷ DUWL 1837, Nr 12, s. 173-175.

²⁸ APL AOBG, sygn. 35/1729/0/2/13, k. 73/26.

placili 1266 zł i 1 grosz podatku ofiary (wg stawki 24 grosze)²⁹.

Według stanu na 8/20 października **1842** roku cerkiew w Gdeszynie miała 42 „dymy” – gospodarzy grekokatolików. Cerkiew obsługiwał diak z Peresołowic³⁰.

Kolatorem cerkwi w Peresołowicach wraz z filialnymi w Gdeszynie i Bohutyczach był Jan Radziejowski (-1842-)³¹.

Dzierżawcą³² dóbr Gdeszyn (-1843-1846-) był Albin Eugeniusz Świrski, który następnie został ich właścicielem³³ (-1848-1868-; patrz biogram w GSB).

W **1866** roku w Gdeszynie była cerkiew unicka będąca filialną parafii Peresołowice³⁴.

W **1870** roku dobra Gdeszyn zostały nabyte za 48000 rubli w srebrze³⁵.

W **1877** roku miejscowość leżała w powiecie hrubieszowskim, w gminie Miączyn oraz należała do parafii rzymskokatolickiej w Grabowcu. Sąd pokoju był w Grabowcu a poczta w Wojsławicach³⁶.

W **1880** roku miejscowość leżała w powiecie hrubieszowskim, w gminie Miączyn i należała do parafii rzymskokatolickiej w Grabowcu³⁷.

2.5. Gdeszyn, początek XX wieku

W **1904** roku Gdeszyn (им.?: folwark?) o powierzchni ok. 973 ha i należący do A. Horodyńskiego, leżał w gminie Mołodiatycze, miał 12 domów i 35 mieszkańców, w tym 15 rzymskokatolików, 20 prawosławnych³⁸.

W 1904 roku Gdeszyn (wieś) o powierzchni ok. 464 ha, leżał w gminie Mołodiatycze, miał 71 domów i 806 mieszkańców, w tym 134 rzymskokatolików, 672 prawosławnych. We wsi znajduje się cerkiew, gminna szkoła, publiczna biblioteka oraz młyn wiatrowy³⁹.

Na początku XX wieku właścicielem części dóbr Gdeszyn był Władysław Horodyński (-1903-1904-)⁴⁰

20 kwietnia **1906** roku biskup diecezji chełmsko-lubelskiej Eulogiusz wizytował cerkiew w Gdeszynie, do której przybył z miejscowości Bereść a z której wyruszył do Horyszowa Ruskiego⁴¹.

W roku **1914** roku Gdeszyn leżał w powiecie hrubieszowskim guberni chełmskiej⁴².

W okresie I wojny światowej w okolicach Gdeszyna trwały walki. Powstał cmentarz wojenny.

Co najmniej w latach **1918-1920** kółko rolnicze w Gdeszynie wchodziło w skład Okręgowego Związku Kółek Rolniczych w Hrubieszowie (należące w 1920 do Związku Kółek

²⁹ DUGL 1839, Nr 24, s. 304.

³⁰ APL ChKG, O diakach, śpiewakach i bractwach, sygn. 35/95/0/14/1167, k. 272.

³¹ APL APRG, sygn. 35/1824/0/2.4/61, k. 234/112; APRG, Księga zgonów, 1847-1862, k. 5/74; APL APRTrzeszczany, sygn. 35/1940/0/2.4/31, k. 23/59; APL ChKG, sygn. 35/95/0/14/1167, k. 272; APL APRG, sygn. 35/1824/0/2.4/55, k. 550/142.

³² APL APRG, sygn. 35/1824/0/2.4/33, k. 7/8; APL APRG, sygn. 35/1824/0/2.4/58, k. 208/8; APL APRG, sygn. 35/1824/0/2.4/61, k. 729/117.

³³ APRG, Księga zgonów, 1847-1862, k. 67/15, 633/1; APRG, Księga urodzeń, 1857-1862, k. 18/37; APRG, Księga urodzeń, 1862-1871, k. 54/92, 244/30, 344/110; APL APRG, sygn. 35/1824/0/2.4/56, k. 287/8, 338/34; APL APRG, sygn. 35/1824/0/2.4/66, k. 115/51.

³⁴ Kubicki 3/2, s. 157.

³⁵ Brak danych nabywcy; Słownik GKP T2, s. 532.

³⁶ SKR T1, s. 157.

³⁷ Słownik GKP T2, s. 532.

³⁸ KAL 1905, s. 96.

³⁹ KAL 1905, s. 96.

⁴⁰ Pamiętnik 1904, s. 115; Pamiętnik 1905, s. 113.

⁴¹ CCZ 1906, Nr 7, s. 207.

⁴² Chełmska, s. 211.

Rolniczych Województwa Lubelskiego i Wołynia)⁴³. W 1918 roku członkiem zarządu okręgu hrubieszowskiego był gospodarz z Gdeszyna Piotr Piekarna⁴⁴.

2.6. Przygotowania do otwarcia kościoła greckokatolickiego/cerkwi prawosławnej w Gdeszynie dla rzymskokatolików, wiek XX

W latach **1918-1922** wyświęcono na kościoły wiele dawnych cerkwi unickich. Taki los spotkał także cerkiew w Gdeszynie, która została wybudowana w **1899** roku⁴⁵.

17 sierpnia 1918 roku mieszkańcy miejscowości gminy Mołodiatycze (powiatu hrubieszowskiego): Gdeszyn, Dobromierzyce, Peresołowice, Zaborce, Ostrówek – za zgodą proboszcza parafii Grabowiec – poprosili biskupa diecezji lubelskiej Mariana Leona Fulmana o konsekrację byłego kościoła grecko-katolickiego w Gdeszynie. List podpisało 53 mieszkańców (w tym 26 niepiśmiennych) oraz właściciel Peresołowic Wojciech Łobaczewski. Wójt gminy Mołodiatycze Józef Poninkiewicz poświadczył prawdziwość podpisów⁴⁶.

23 grudnia 1918 roku trzech mieszkańców prawosławnych z gminy Gdeszyn wysłało prośbę do komisarza ludowego w Hrubieszowie o otwarcie cerkwi dla prawosławnych. Nadmienając, że do odprawiania obrzędów w cerkwi w Gdeszynie został wyznaczony ksiądz prawosławny z Hrubieszowa⁴⁷.

30 grudnia 1918 roku, w liście do biskupa, proboszcz parafii rzymskokatolickiej w Grabowcu ks. Julian Kiliński popiera wniosek mieszkańców Gdeszyna i okolic. Uważa otwarcie kościoła w Gdeszynie za słuszne, m.in. ze względu na znaczną odległość od kościoła parafialnego tylko parafianie w sile wieku mogli uczestniczyć w obrzędach religijnych oraz łatwiejsze byłoby także przygotowanie dzieci do I Komunii św.⁴⁸.

10 stycznia **1919** roku Zarząd Główny Straży Kresowej na wniosek Koła Powiatowego Straży Kresowej w Hrubieszowie, zwrócił się do „Ministerstwa Oświaty i Wyznań Religijnych” o przychylne rozpatrzenie prośby przedstawicieli wsi Gdeszyn (gminy Mołodiatycze) przekazania byłej cerkwi unickiej na kościół katolicki (kościół filialny). Włościanie z Gdeszyna argumentowali, że do najbliższego kościoła w Grabowcu mają 7 wiorst a otoczeni są cerkiewiami prawosławnymi w Bereściu (2 wiorsty), Zaborce (2 wiorsty), Horyszów Ruski (3 wiorsty)⁴⁹.

31 stycznia 1919 roku, pismo nr 390, biskup Marian Leon Fulman polecił administratorowi parafii w Grabowcu poświęcić cerkiew w Gdeszynie oraz przyjmując ją pod swoją opiekę i zarząd a także w miarę możliwości odprawiać tam nabożeństwa⁵⁰.

Do otwarcia cerkwi w tym czasie nie doszło ze względu na brak kluczy do cerkwi, które posiadało Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie (klucze faktycznie były przechowywane na posterunku żandarmerii w Trzeszczanach)⁵¹.

16 lutego 1919 roku administrator rzymskokatolickiej parafii Grabowiec ks. Julian Kiliński zwraca się do komisarza o w Hrubieszowie, w oparciu polecenie biskupa do wyświęcenia cerkwi, o wydanie kluczy do cerkwi Pawłowi Szmitowi z Gdeszyna⁵².

16 lutego 1919 roku prawosławni mieszkańcy Trzeszczan (gmina Mołodiatycze) wysłali,

⁴³ SZKR 1923, s. 35-36; SZKR 1918, s. 26-27.

⁴⁴ SZKR 1918, s. 26-27.

⁴⁵ Pelica KPL, s. 231, 278.

⁴⁶ IWL 1925, s. 227-228.

⁴⁷ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a1, k. 1.

⁴⁸ AAN MWRiOP, sygn. 2/14/0/5/866, k. 305.

⁴⁹ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 4.

⁵⁰ AAN MWRiOP, sygn. 2/14/0/5/866, k. 287.

⁵¹ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 5.

⁵² AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 6-7; AAN MWRiOP, sygn. 2/14/0/5/866, k. 304.

⁵³ AAN MWRiOP, sygn. 2/14/0/5/866, k. 294.

w imieniu 52 rodzin prawosławnych, do komisarza ludowego w Hrubieszowie prośbę o pozostawienie jedynej w gminie świątyni prawosławnej w Gdeszynie. Nadmienili, że komisarz (faktycznie klucze przekazał posterunek żandarmerii w Trzeszczanach) zgodził się otworzyć cerkiew na święta Bożego Narodzenia (mszę św. odprawił prawosławny ksiądz z Hrubieszowa) i przekazał klucze 23 grudnia 1918 roku (klucze faktycznie były przekazane 24 grudnia) Janowi Romaniukowi ale w styczniu 1919 roku klucze odebrał⁵³.

4 marca 1919 roku komisarz rządowy w Hrubieszowie informuje MWRiOP w Warszawie⁵⁴:

- cerkwi w Gdeszynie prawosławnym nie oddawałem,
- w Gdeszynie jest 191 katolików i 121 prawosławnych (komisarz podał informacje w oparciu o dane Urzędu Gminy Mołodiatycze),
- z listu ks. Kilińskiego (dołączonego do informacji komisarza) wynika, że ordynariat biskupi w Lublinie, chce cerkiew wyświęcić na kościół,
- kluczy również nie wydałem żądając od ks. Kilińskiego zezwolenie ministerstwa.

12 kwietnia 1919 roku MWRiOP w Warszawie „chcąc zadość uczynić religijnym potrzebom ludności prawosławnej z Grabowca i Gdeszyna”, „po porozumieniu się z miejscowym komisarzem rządowym postanowiło oddać jej do użytku tymczasowo aż do ostatecznej decyzji w tych sprawach Ciał prawodawczych” cerkiew w Bereściu oraz poprosił „Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych o wydanie odpowiedniego zarządzenia miejscowym organom co do wydania kluczy od tej cerkwi upoważnionym przedstawicielom ludności prawosławnej”⁵⁵.

14 maja 1919 roku mieszkańcy Gdeszyna i okolic poprosili biskupa diecezji lubelskiej o sprowadzenie kluczy. Kuria biskupia zwróciła się do MWRiOP w Warszawie o wydanie kluczy, które po pewnym czasie dotarły do Gdeszyna⁵⁶.

10 czerwca 1919 roku w imieniu biskupa lubelskiego wikariusz generalny ks. Władysław Kogłarski zwraca się do MWRiOP w Warszawie z prośbą o przekazanie kluczy do cerkwi aby mogło się odbyć poświęcenie na kościół⁵⁷.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych „w przedmiocie ustanowienia zarządu państwowego nad majątkami i osadami pocerkiewnymi, znajdującymi się na obszarze byłego Królestwa Kongresowego” z 16 czerwca 1919 roku majątek cerkwi w Gdeszynie został objęty zarządem państwowym przez Zarząd Okręgu Dóbr Państwowych w Radomiu⁵⁸.

2.7. Otwarcie kaplicy publicznej/kościół filialnego Matki Boskiej Różańcowej w Gdeszynie parafii rzymskokatolickiej św. Mikołaja w Grabowcu

Przy otwarciu cerkwi, 22 czerwca 1919 roku, byli obecni Stefan Szypulski – sierżant obwodu pięciu posterunków policji komunalnej powiatu hrubieszowskiego (delegat ze strony administracyjnej), ks. Julian Kiliński – administrator parafii Grabowiec (delegat ze strony władz duchownych) oraz Michał Prokop – wójt gminy Mołodiatycze i Jan Ciszewski – wójt gminy Grabowiec. Przedmioty cerkiewne były usunięte z cerkwi i znajdowały się w komórce przy strychu i na strychu. Cerkiew składała się z części właściwej, zakrystii i kruchty⁵⁹.

22 czerwca 1919 roku administrator parafii Grabowiec, ks. Julian Kiliński, poświęcił

⁵³ AAN MWRiOP, sygn. 2/14/0/5/866, k. 294, 304, 307.

⁵⁴ AAN MWRiOP, sygn. 2/14/0/5/866, k. 298.

⁵⁵ AAN MWRiOP, sygn. 2/14/0/5/866, k. 312.

⁵⁶ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 6-7.

⁵⁷ AAN MWRiOP, sygn. 2/14/0/5/866, k. 522.

⁵⁸ Monitor Polski 1919, Nr 135, s. 1.

⁵⁹ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 9.

cerkiew w Gdeszynie i oddał do użytku wszystkich katolików⁶⁰.

W 1919 roku kościół w Gdeszynie (podobnie jak w Miączynie, przy czym kościół w Horyszowie Polskim był kościołem filialnym parafii Grabowiec) był kaplicą publiczną należącą do parafii Grabowiec⁶¹.

12 września 1919 roku z wizytacji parafii w Grabowcu biskup Marian Leon Fulman wyruszył do Trzuszczan odwiedzając po drodze kościoły pounickie: Horyszów Polski, Horyszów Ruski, Zawalów, Gdeszyn, Miączyn. W Gdeszynie nie było jeszcze proboszcza „Ale garstki wiernych katolików i z ubocza ... grupy prawosławnych, jedni z miłością i nadzieją, drudzy z pewną ... rezerwą i lęklivością – stoją pod kościołem, czekając na ingres i słowo i błogosławieństwo biskupie⁶²”.

15 marca 1921 roku gospodarze katolicy wsi i kolonii Gdeszyn; wsi i folwarku Zaborce; wsi, kolonii i folwarku Dobromierzyce oraz folwarku Ostrówek uchwalili dawać po 1kg zboża na utrzymanie księdza w Gdeszynie – do czasu ustalenia z księdzem innych „datków”. Uchwałę podpisał administrator dóbr Mołodiatycze Wiktor Kisiel oraz gospodarze Paweł Jasiński, Stanisław Żuk, Józef Malarz, Michał Szpak, Szymon Tokarz, Ignacy Czerwieniec, Adam Mazur, Szymon Pilipiuk, Józef Soroka, Kazimierz Sztajber, Józef Wilczek, Tomasz Prociuk, Józef Radkowski. W oparciu o tę uchwałę 20 kwietnia 1921 roku zarząd kościelny w Gdeszynie prosił biskupa o delegowanie księdza⁶³.

Wikariusz generalny kurii lubelskiej ks. Władysław Kogłarski poprosił dziekana hrubieszowskiego i ks. proboszcza grabowieckiego o opinię w sprawie utworzenia parafii w Gdeszynie. 19 maja 1921 roku ks. dziekan hrubieszowski Melchior Juściński wraz z ks. proboszczem grabowieckim Julinem Kilińskim uznali, że utworzenie parafii w Gdeszynie „jest rzeczą konieczną”⁶⁴.

Ponadto ks. Julian Kiliński podał kurii diecezjalnej lubelskiej następujące dane dotyczące ilości „dusz” w poszczególnych miejscowościach a mianowicie Gdeszyn – 265 dusz, kolonia Gdeszyn – 334, folwark i kolonia Dobromierzyce – 118, wieś i folwark Zaborce – 201, folwark Ostrówek – 105⁶⁵.

3. Parafia rzymskokatolicka Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Gdeszynie na przestrzeni dziejów

3.1. Opis dziejów parafii Matki Boskiej Różańcowej w Gdeszynie

15 września 1921 roku biskup lubelski Marian Leon Fulman deleguje ks. Antoniego Białowąsa do zorganizowania parafii w Gdeszynie i czyni go administratorem kościoła filialnego w Gdeszynie i powierzył mu opiekę duszpasterską nad mieszkańcami wsi i kolonii Gdeszyn, folwarku i kolonii Dobromierzyce, wsi i folwarku Zaborce, folwarku Ostrówek. W decyzji tej (nr 2559) biskup upoważnia ks. do prowadzenia ksiąg aktów stanu cywilnego w Gdeszynie oraz informuje, że erekcja parafii nastąpi później⁶⁶.

W Głosie Lubelskim z 2 października 1921 roku jest zamieszczona informacja o mianowaniu ks. Antoniego Białowąsa, z diecezji przemyskiej, administratorem nowotworzonej filialnej parafii Gdeszyn dekanatu hrubieszowskiego⁶⁷.

W Głosie Lubelskim z 5 października 1921 roku jest zamieszczona informacja o

⁶⁰ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 8.

⁶¹ Spis DL 1919, s. 30-32.

⁶² WiadLub 1919, Nr 8, s. 231; WiadLub 1919, Nr 10, s. 313, 314.

⁶³ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 10-11.

⁶⁴ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 15-16.

⁶⁵ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 18.

⁶⁶ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 19.

⁶⁷ GŁ 1921, Nr 266, s. 3.

nowoutworzonej filialnej parafii Gdeszyn, wydzielonej z parafii Grabowiec. Do nowoutworzonej filialnej parafii Gdeszyn należą miejscowości: wieś i folwark Gdeszyn, folwark i kolonia Dobromierzyce, wieś i folwark Zaborce oraz folwark Ostrówek. Przy tej filialnej parafii zostały zaprowadzone księgi stanu cywilnego a administratorem został ks. Antoni Białowas⁶⁸.

Data 15 września 1921 roku uważana jest za datę erygowania przez biskupa lubelskiego Mariana Leona Fulmana parafii Gdeszyn. Parafia powstała głównie z części parafii Grabowiec (Gdeszyn, Zaborce, Dobromierzyce, Peresołowice) a także parafii Dub - ? - (folwark Ostrówek). Parafia weszła w skład dekanatu hrubieszowskiego.

Zdaniem autorów niniejszej monografii parafia została zapewne erygowana dopiero w 1922 roku. Wtedy nastąpiło przekształcenie z parafii filialnej, czy raczej kościoła filialnego w samodzielną parafię. Ks. Antoni Białowas miał za zadanie przygotować grunt do utworzenia nowej parafii.

30 września 1921 roku kolonia Gdeszyn leżała w gminie Mołodziatycze (Mołodiatycze, powiat hrubieszowski) i miała 25 budynków mieszkalnych oraz 36 przeznaczonych na cele mieszkalne, w których mieszkało 400 osób (206 mężczyzn, 194 kobiety). 391 mieszkańców było wyznania rzymskokatolickiego, 8 prawosławnego a 1 innego chrześcijańskiego. 396 mieszkańców było narodowości polskiej i 4 rusińskiej⁶⁹.

30 września 1921 roku wieś Gdeszyn leżała w gminie Mołodziatycze (powiat hrubieszowski) i miała 18 budynków mieszkalnych oraz 59 przeznaczonych na cele mieszkalne, w których mieszkało 425 osób (219 mężczyzn, 206 kobiet). 192 mieszkańców było wyznania rzymskokatolickiego, 215 prawosławnego a 18 mojżeszowego. 369 mieszkańców było narodowości polskiej, 43 rusińskiej i 13 żydowskiej⁷⁰.

5 października 1921 roku Głos Lubelski donosi o wydzieleniu z parafii Grabowiec **parafii filialnej w Gdeszynie**, która obejmowała miejscowości wieś i kolonia Gdeszyn, folwark i kolonia Dobromierzyce, wieś i folwark Zaborce, folwark Ostrówek. Przy parafii filialnej zostały zaprowadzone księgi metrykalne. Administratorem został ks. Antoni Białowas⁷¹.

6 lutego 1922 roku ks. proboszcz parafii Gdeszyn Antoni Białowas prosi kurię o przyłączenie do parafii Gdeszyn Kolonii Horyszów Ruski i Horyszów Ruski (a wyłączenie ich z parafii Zawalów)⁷².

3 marca 1922 roku Kapituła Katedralna Lubelska wystawiła pozytywną opinię na odeszwe biskupa, z dnia 22 grudnia 1921 roku, na odłączenie wsi i kolonii Peresołowice od parafii Werbkowice i przyłączenie ich do nowotworzonej się parafii w Gdeszynie⁷³.

Prośbę do biskupa o przyłączenie do Gdeszyna napisało 7 rodzin z kolonii Peresołowice i 3 rodziny ze wsi Peresołowice (łącznie 64 osoby), rodzin zamieszkałych bliżej Gdeszyna. Pozostali kolonialisci około 22 rodzin nie chcieli zmiany parafii⁷⁴.

Parafia w Gdeszynie była pod wezwaniem BMV Sacr. Rosarii (1922-1927)⁷⁵.

13 marca 1922 roku wieś i kolonia Peresołowice, decyzja nr 904, zostały przyłączone do parafii Gdeszyn. 13 kwietnia 1923 roku, decyzja nr 898, została erygowana parafia Sahryń, do której weszły miejscowości dawnej należące do parafii Werbkowice, a w szczególności Peresołowice. 7 sierpnia 1923 roku, decyzją nr 1961, została przywrócona parafia Werbkowice,

⁶⁸ GŁ 1921, Nr 269, s. 3.

⁶⁹ SKR 1921 T4, s. 33.

⁷⁰ SKR 1921 T4, s. 33.

⁷¹ GŁ 1921, Nr 269, s. 3.

⁷² AAL AKDL, Fundusze, budowle, cmentarze kościoła w Świdnikach, sygn. 61/IVb/112, k. 13-16.

⁷³ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 25.

⁷⁴ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 21, 23, 27-28.

⁷⁵ Spis DL 1923, s. 48.

do której Peresołowice zostały włączone⁷⁶.

Po śmierci prezydenta RP Gabriela Narutowicza 17 grudnia 1922 roku biskup lubelski Marian Leon Fulman w odezwie do duchowieństwa diecezji lubelskiej napisał: „Dokonany śmiertelny zamach na osobie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej nie tylko przyniósł wstyd narodowi, ale pogrążył go ciężką żałobą. Bólem serce nasze przejęte, że drogą mordu szalenięć usiłuje wpływać na porządek polityczny w kraju i zapomina o Boskim przykazaniu „Nie zabijaj!”. Wobec tego nieszczęścia narodowego polecamy Wielebnemu Duchowieństwu odprawić we wszystkich kościelnych kościołach parafialnych po porozumieniu z Władzami cywilnymi nabożeństwo żałobne za duszę ś.p. Gabriela Narutowicza i wezwać lud do modlitwy na intencję skołatanej ojczyzny”⁷⁷.

W dniach 6-7 czerwca 1924 roku odbyła się „wiosenna” wizytacja kanoniczna parafii Zawalów przeprowadzona przez sufragana lubelskiego Adolfa Józefa Jełowickiego, podczas której pół godziny przeznaczono na pobyt w Gdeszynie⁷⁸.

7 czerwca 1924 roku parafianie informują biskupa, że plebania prawie wykończona i przystępują do budowy stodoły. Proszą także o nowego plebana, gdyż ks. Jan Żółtowski jest chory⁷⁹.

17 września 1924 roku właściciel majątku Zaborce Władysław Horodyński prosi biskupa o przyłączenie do parafii Trzeszczany majątku Zaborce i folwarku Ostrówek – tak jak było przed wojną, gdyż kościół w Gdeszynie jest mały. Biskup nie zgadza się i wyraża opinię, że prawdopodobnie Gdeszyn dalej będzie ośrodkiem parafialnym w połączeniu z Horyszowem Ruskim jako filią⁸⁰.

W związku ze sprowadzeniem zwłok Henryka Sienkiewicza do kraju i uroczystego wzniesienia, 26 października 1924 roku, do katedry św. Jana w Warszawie a następnie złożenie ich, 27 października 1924 roku, w podziemiach tej katedry biskup lubelski Marian Leon Fulman wezwał duchowieństwo diecezji lubelskiej, aby w niedzielę 26 października 1924 roku wezwało z ambony wiernych do „modlitwy za duszę wielkiego syna Kościoła i Ojczyzny” a 27 października 1924 roku do przeprowadzenia, w porozumieniu z miejscowymi działaczami społecznymi, uroczystego nabożeństwa żałobnego⁸¹.

Wg stanu na 1 stycznia 1925 roku parafia Gdeszyn należała do dekanatu hrubieszowskiego diecezji lubelskiej⁸².

W 1925 roku powstała Ochotnicza Straż Pożarna w Gdeszynie.

W 1926 roku w Gdeszynie oprócz szkoły był także Bank Ludowy, Kółko Rolnicze, Mleczarnia Spółdzielcza, Koło Młodzieży Wiejskiej⁸³.

3.2. Opis dziejów parafii Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Gdeszynie

19 marca 1927 roku ks. Franciszek B. Sokół - administrator parafii Gdeszyn – prosi kurię o zmianę nazwy kościoła na Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii. Dotychczasową nazwę Matki Boskiej Różańcowej nosi kilka parafii (np. Zawalów). Święto parafialne przypada zatem w kilku parafiach i jest problem np. ze spowiedzią. Ponadto nie przypada w dobrej porze dla rolników. Ponadto święto WNMP przypadałoby w rocznicę wyświęcenia kościoła w Gdeszynie oraz w ołtarzu głównym znajduje się obraz Wniebowzięcia Matki Boskiej⁸⁴.

⁷⁶ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 43.

⁷⁷ GŁ 1922, Nr 349, s. 2.

⁷⁸ GŁ 1924, Nr 147, s. 4.

⁷⁹ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 32.

⁸⁰ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 35,44.

⁸¹ GŁ 1924, Nr 285, s. 3.

⁸² Schematyzm 1925, s. 125; IWL 1925, s. 103.

⁸³ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 57.

⁸⁴ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 67.

28 marca **1927** roku ks. administrator parafii w Gdeszynie uzyskuje zgodę kurii na zmianę tytułu kościoła na Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny⁸⁵.

Pieczęć 1 – Rok 1927. Odcisk pieczęci urzędowej parafii Gdeszyn.

W **1928** roku parafia należała do dekanatu hrubieszowskiego diecezji lubelskiej i liczyła 1295 parafian⁸⁶.

2 stycznia **1929** roku Lubelski Urząd Wojewódzki zarejestrował stowarzyszenie w Gdeszynie (gmina Mołodiatycze): Towarzystwo Ochotniczej Straży Pożarnej⁸⁷.

26 sierpnia **1930** roku w Gdeszynie (gm. Mołodiatycze) wybuchł pożar, który strawił 6 nieruchomości z 17 budynkami, za które wypłacono 29730 zł odszkodowania⁸⁸.

W **1931** roku parafia Gdeszyn należała do dekanatu hrubieszowskiego diecezji lubelskiej i liczyła 1340 parafian. Do parafii należały następujące miejscowości: Dobromierzyce, Gdeszyn (wieś, kolonia), Horyszów Ruski, Peresołowice, Zaborce. W parafii działały następujące organizacje: Stowarzyszenie Żywego Różańca, III Zakon św. Franciszka, Bractwo Wstrzemięźliwości⁸⁹.

13 stycznia 1931 roku Lubelski Urząd Wojewódzki zarejestrował stowarzyszenie w Gdeszynie (gmina Mołodiatycze): Kółko Rolnicze⁹⁰.

W **1932** roku parafia Gdeszyn należała do dekanatu hrubieszowskiego diecezji lubelskiej i liczyła 1300 parafian⁹¹.

W 1932 roku Gdeszyn leżał w powiecie hrubieszowskim. Urząd pocztowy był w Hrubieszowie a stacja kolejowa w Koniuchach. Miejscowość należała do parafii rzymskokatolickiej w Gdeszynie⁹².

W **1933** roku mieszkańcy miejscowości mieli najbliższą stację kolejową w Koniuchach a najbliższą linię autobusową przy trasie Chełm-Hrubieszów. Poczta była w Koniuchach a telegraf w Miączynie. Sąd grodzki był w Hrubieszowie a okręgowy w Zamościu. Miejscowość leżała w powiecie hrubieszowskim, w gminie Mołodiatycze oraz należała do parafii rzymskokatolickiej w Gdeszynie i do parafii prawosławnej w Bereściu⁹³.

W 1933 roku asystentem kontroli obór w gospodarstwa przykładowych Hostynne-

⁸⁵ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 68.

⁸⁶ Spis DL 1929, s. 58.

⁸⁷ LDW 1931, Nr 10, poz. 107, s. 166.

⁸⁸ LDW 1931, Nr 13, poz. 123, s. 218.

⁸⁹ Spis DL 1932, s. 73.

⁹⁰ LDW 1931, Nr 20, poz. 208, s. 398.

⁹¹ Borowski Marian, „Adresowa Książka Parafialna”, Kraków, 1932, s. 46.

⁹² Borowski Marian, „Adresowa Książka Parafialna”, Kraków, 1932, s. 46.

⁹³ SKR 1933, s. 432.

Gdeszyn był Józef Nizioł, członek Towarzystwa Organizacji Kółek Rolniczych w Hrubieszowie (okręg w Hrubieszowie)⁹⁴.

W listopadzie 1933 roku reprezentacja Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Gdeszynie wzięła udział w kursie dla zarządów SMP w Uchaniach⁹⁵.

W 1933 roku w Gdeszynie powstało Katolickie Stowarzyszenie Polek⁹⁶.

21 grudnia 1933 roku komornik Sądu Grodzkiego w Hrubieszowie 1 rewiru licytował należące do Spółdzielni Mleczarskiej w Gdeszynie następujące ruchomości: maselnica-wygniarka, wirówka firmy „Alfa Laval”, motor, młynek wartości 10500 zł⁹⁷.

Komornik Sądu Grodzkiego w Hrubieszowie I-rewiru ogłosił na 25 lipca **1934** roku w kolonii Gdeszyn licytację ruchomości należących do Spółdzielni Mleczarskiej w Gdeszynie, tj. maselnicy „Alfa”, wirówki firmy „Alfa Laval” nr 4 (2 szt.), wirówki firmy „Alfa Laval” nr 5, motoru „ropowego” stojącego „6PS” firmy „Perkun”, śrutownika „Universal” o wartości 5950 zł⁹⁸.

Powiatowa Komisja Przystosowania Rolniczego w Hrubieszowie zorganizowała, 3 marca 1934 roku, w budynku szkoły w Grabowcu rejonowy kurs przedkonkursowy dla wszystkich stowarzyszeń prowadzących przystosowanie rolnicze i podjęły wyzwanie konkursowe. Przybyły zespoły z Grabowca, Gdeszyna, Bereścia, Czartorii, Rogowa, Ornatowic, Drogojówki, Majdanu Wielkiego i Zawalowa⁹⁹.

4 marca 1934 roku w Grabowcu zorganizowano kurs instruktazowy dla zarządów Akcji Katolickiej parafii: Grabowiec, Gdeszyn, Zawalów¹⁰⁰.

Prezesem Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Gdeszynie była Janina Szajuk (-1934-; odznaczona Związkowym Krzyżem Zasługi)¹⁰¹.

Według stanu na 1 stycznia **1935** roku w Gdeszynie istniał oddział Katolickiego Stowarzyszenia Mężów (jeden z 56 działających na terenie diecezji lubelskiej)¹⁰².

5 stycznia 1935 roku w Hrubieszowie odbył się zjazd oddziałów KSM okręgu hrubieszowskiego. W zjeździe uczestniczyły oddziały m.in. z Gdeszyna, Grabowca, Duba. Wśród uczestników byli: ks. Józef Karauda (wikariusz z Grabowca), Edward Dolecki. Prezesem męskiej rady okręgu hrubieszowskiego KSM był druh Franciszek Szuper z Gdeszyna¹⁰³.

Według stanu na 1 listopada 1935 roku miejscowości Gdeszyn wieś i kolonia należały odpowiednio do gromady Gdeszyn Wieś, Gdeszyn Kolonia gminy Mołodiatycze powiatu hrubieszowskiego¹⁰⁴.

W **1936** roku odbyły się misje święte¹⁰⁵.

W 1936 roku parafia Gdeszyn, wraz z kościołem filialnym w Horyszowie Ruskim, należała do dekanatu hrubieszowskiego diecezji lubelskiej. Parafia liczyła 1363 parafian¹⁰⁶.

Nauczycielem Szkoły Powszechnej w Gdeszynie była m.in. Maria Gargula (-31.08.1936)¹⁰⁷.

W **1938** roku parafia Gdeszyn leżała w dekanacie hrubieszowskim diecezji lubelskiej i

⁹⁴ KN 1933, Nr 15, s. 4.

⁹⁵ OgniwoAKDL 1933, Nr 4, s. 41.

⁹⁶ OgniwoAKDL 1934, Nr 1, s. 16.

⁹⁷ KN 1933, Nr 30, s. 6.

⁹⁸ LDW 1934, Nr 17, s. 269.

⁹⁹ OgniwoAKDL 1934, Nr 2, s. 16.

¹⁰⁰ OgniwoAKDL 1934, Nr 4, s. 5.

¹⁰¹ OgniwoAKDL 1934, Nr 4, s. 45.

¹⁰² OgniwoAKDL 1935, Nr 1, s. 14-15.

¹⁰³ OgniwoAKDL 1935, Nr 2, s. 46.

¹⁰⁴ LDW 1935, Nr 30, poz. 213, s. 508.

¹⁰⁵ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 96.

¹⁰⁶ Spis DL 1937, s. 54.

¹⁰⁷ DUKOSL 1936/1937, Nr 3 (87), s. 73.

liczyła 1381 parafian. Do parafii należał kościół w Horyszowie Ruskim¹⁰⁸.

W czasie II wojny światowej po wkroczeniu wojsk niemieckich do Gdeszyna prawosławni zabrali kościół na cerkiew. Następnie władze przekazały kościół prawosławnym a także i inne budynki postawione staraniem katolików zostały przekazane prawosławnym ze zwrotem kosztów budowy¹⁰⁹.

W **1946** roku do I Komunii św. przystąpiło 93 dzieci¹¹⁰.

30 kwietnia **1947** roku została przeprowadzona wizytacja dziekańska przez ks. Floriana Gąsiorowskiego – dziekana hrubieszowskiego. Podczas wizytacji stwierdzono, że ołtarze nie były konsekrowane, w parafii nie było biblioteki ani archiwum. W parafii działało 18 kółek żywego różańca, Apostolstwo Modlitwy (212 osób), Tercjarstwo (49 osób), kółko ministrantów (22 członków). Parafianie prenumerowali: „Niedzielę” (25 egz.), „Głos Katolicki” (30), „Kółko Różańcowe” (15), „Posłaniec Serca Jezusowego” (15), „Rycerz Niepokalanej” (12), „Msza Święta” (10)¹¹¹.

Na budowę pomnika na grobie ks. Zygmunta Pisarskiego zebrano 70000 zł¹¹².

24 lipca **1948** roku biskup lubelski Stefan Wyszyński poświęcił pomnik – nagrobek ks. Zygmunta Pisarskiego.

/zdjęcie z czasów współczesnych/

31 sierpnia 1948 roku ks. proboszcz Franciszek B. Stysło prosi kurię o przyłączenie Bereścia do parafii Gdeszyn. Ks. dziekan hrubieszowski Florian Gąsiorowski popiera prośbę o wyłączenie Bereścia z parafii Grabowiec i przyłączenie do parafii Gdeszyn dla dobra przyszłych mieszkańców Bereścia (wówczas Bereść nie był zamieszkały) i dla dobra parafii Gdeszyn. Ks. proboszcz parafii Grabowiec Edward Dolecki wydał opinię, że obecnie niezamieszkała wieś Bereść może być przyłączona do parafii Gdeszyna natomiast kolonia Bereść od strony Grabowca powinna pozostać przy parafii Grabowiec. 6 listopada 1948 roku biskup wydaje dekret o zmianie granic parafii Grabowiec na rzecz parafii Gdeszyn w dekanacie hrubieszowskim wieś Bereść zostaje odłączona od parafii Grabowiec i przyłączona do parafii Gdeszyn. Dekret został odczytany z ambon dwóch kościołów¹¹³.

Co najmniej w roku szkolnym **1948/49** funkcjonowała 3-letnia Szkoła Przynależności Rolniczego w Gdeszynie (pow. hrubieszowski)¹¹⁴.

14 października 1948 roku została przeprowadzona wizytacja dziekańska przez dziekana hrubieszowskiego ks. Floriana Gąsiorowskiego. W 1948 roku na terenie parafii były trzy szkoły. W jednej szkole uczył religii ks. administrator Franciszek B. Sokół, w drugiej nauczyciel z misją kanoniczną a w trzeciej ks. rektor Edward Kowalski¹¹⁵.

W **1952** roku Gdeszyn i Gdeszyn Kolonia należały do gminy Mołodiatycze¹¹⁶.

28 listopada 1952 roku wieś Gdeszyn należała do gromady Gdeszyn a Gdeszyn Kolonia do gromady Gdeszyn Kolonia gminy Mołodiatycze. Poczta dla miejscowości była w Mołodiatyczach¹¹⁷.

W **1954** roku utworzono gromadę Gdeszyn z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gdeszynie. W skład nowoutworzonej gromady weszły obszary dotychczasowych gromad z

¹⁰⁸ Spis DL 1938, s. 54-55.

¹⁰⁹ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 95.

¹¹⁰ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 96.

¹¹¹ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 96.

¹¹² AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 111-112.

¹¹³ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 104-105, 108.

¹¹⁴ LDW 1949, Nr 8, poz. 65, s. 40.

¹¹⁵ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 111-112.

¹¹⁶ DUWRNL 1952, Nr 14, poz. 94, s. 72.

¹¹⁷ DUWRNL 1953, Nr 3, poz. 3, s. 35.

gminy Mołodiatycze: Zaborce, Bereś, Gdeszyn (wieś) i Gdeszyn (kolonia).

W skład Gromadzkiej Rady Narodowej w Gdeszynie, kadencja **1954-1958**, weszli: Bartosiuk Józef, Chmiel Krystyna, Dach Janina, Drozdziel Szczepan, Horębała Aleksander, Kot Józef, Krawczuk Feliks, Krawczuk Franciszek, Laskowski Stanisław, Litwińczuk Władysław, Musur Władysław, Nowicka Maria, Przytuła Jan, Repenia Marcin, Skrzyński Edward, Tytuła Bolesław, Wątroba Michał¹¹⁸.

W skład Gromadzkiej Rady Narodowej w Gdeszynie, kadencja **1958-1961**, weszli: Całka Józef, Chmiel Krystyna, Francuz Wojciech, Haponiuk Piotr, Korzeniowski Adolf, Koziczak Bronisław, Lipowiec Jan, Musur Władysław, Nowicki Stanisław, Orzeł Bronisław, Skrzyński Edward, Swatowski Henryk, Szylz Jan, Wątroba Michał, Zatorska Czesława¹¹⁹.

Powiatowa Rada Narodowa w Hrubieszowie podjęła 20 listopada **1957** roku uchwałę w sprawie ustalenia liczby członków gromadzkich rad narodowych, w której ustalono dla Gdeszyna liczbę 15 radnych¹²⁰.

W roku **1961** gromada Gdeszyn została zlikwidowana. Wieś i kolonię Gdeszyn włączono do gromady Hostynne.

Wizytacja pasterska parafii odbyła się 31 maja **1962** roku¹²¹.

W **1966** roku do parafii Gdeszyn, w dekanacie hrubieszowskim, należały następujące miejscowości Dobromierzyce (wieś i dwie kolonie), Gdeszyn (wieś i trzy kolonie), Horyszów Ruski (wieś i dwie kolonie), Ostrówek (wieś), Peresołowice (wieś i kolonia), Zaborce (wieś)¹²².

W **1970** roku parafia Gdeszyn należała do dekanatu hrubieszowskiego, diecezji lubelskiej metropolii warszawskiej¹²³.

W **1980** roku parafia Gdeszyn leżała w dekanacie uchańskim diecezji lubelskiej, metropolii warszawskiej. Do dekanatu Uchanie należały także parafie: Buśno, Dubienka, Grabowiec, Horyszów Ruski, Miączyn, Świdniki, Teratyn, Tuczępy, Uchanie i Zawalów¹²⁴.

W dniach 30 listopada-7 grudnia 1980 roku zostały przeprowadzone przez księży jezuitów rekolekcje w parafii¹²⁵.

¹¹⁸ DUWRNL 1955, Nr 1, poz. 47, s. 39.

¹¹⁹ DUWRNL 1958, Nr 4, poz. 24, s. 41.

¹²⁰ DUWRNL 1957, Nr 10, poz. 67, s. 58.

¹²¹ Spis DL 1966, s. 115.

¹²² Spis DL 1966, s. 115.

¹²³ Müllerowa Lidia, Sieć parafialna Kościoła katolickiego w Polsce w 1970/72 r., Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 1975, s. 97.

¹²⁴ Müllerowa Lidia, Sieć parafialna Kościoła katolickiego w Polsce w 1980 roku, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 1982, s. 69.

¹²⁵ Tabliczka na metalowym krzyżu misyjnym.

Zdjęcie 1 – Rok 2010, 10 marca. Widok na kościół w Gdeszynie. Po lewej stronie widoczny jest krzyż misyjny (foto Henryk Kulik).

W **1985** roku parafia Gdeszyn leżała w dekanacie Uchanie, diecezji lubelskiej archidiecezji lubaczowskiej. Do dekanatu Uchanie należały także parafie: Buśno, Dubienka, Grabowiec, Horyszów Ruski (wspomniany jako samodzielny ośrodek duszpasterski), Miączyn, Świdniki, Teratyn, Tuczępy, Uchanie i Zawalów¹²⁶.

Parafia Gdeszyn w dekanacie grabowieckim diecezji zamojsko-lubaczowskiej, 25 marca 1992-

25 marca **1992** roku zostaje utworzona diecezja zamojsko-lubaczowska z siedzibą w Zamościu przez papieża Jana Pawła II bullą Totus Tuus Poloniae Populus – wprowadzającą nowy podział administracyjny Kościoła katolickiego w Polsce. Diecezja weszła w skład metropolii przemyskiej jako jedna z trzech diecezji obrządku łańciskiego. Gdeszyn wszedł w skład niniejszej diecezji wraz z dekanatem grabowieckim.

Według stanu na **1994** rok jak i **1999** rok do parafii należały następujące miejscowości Gdeszyn, Gdeszyn Kolonia, Ostrówek, Zaborce. W parafii był kościół filialny w Ostrówku¹²⁷.

W dniach 3-10 listopada 1996 roku zostały przeprowadzone w parafii misje święte przez oo. redemptorystów¹²⁸.

Renowacja misji świętych w parafii odbyła się w dniach 26-30 października **1997** roku¹²⁹.

¹²⁶ Müllerowa Lidia, Sieć parafialna Kościoła katolickiego w Polsce w 1985 roku, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 1989, s. 46-47.

¹²⁷ Schematyzm DZL 1995, s. 51.

¹²⁸ Tabliczka na krzyżu misyjnym.

¹²⁹ Tabliczka na krzyżu misyjnym.

Zdjęcie 2 – Rok 2010, 13 kwietnia. Krzyż misyjny z 1996 roku (foto Henryk Kulik).

3 lutego **2008** roku w uroczystościach upamiętnienia 65. rocznicy męczeńskiej śmierci błogosławionego księdza Zygmunta Pisarskiego wziął udział biskup Wacław Depo, który przewodniczył mszy świętej w intencji księdza¹³⁰.

15 czerwca **2009** roku z inicjatywy proboszcza parafii ks. Ryszarda Franciszka Ostasza i daru 2. Hrubieszowskiego Pułku Rozpoznania im. majora Henryk Dobrzańskiego „Hubala” wystawiono pomnik ku czci pamięci marszałka Polski Józefa Piłsudskiego na pomniku widnieje inskrypcja „Marszałkowi Polski Józefowi Piłsudskiemu przebywającemu w Gdeszynie w czerwcu 1926 r. z wizyta u ks. płk Franciszka Sokoła”¹³¹.

¹³⁰ Niedziela, edycja zamojsko-lubaczowska, Nr 8, 2008, s. II.

¹³¹ Tablica na pomniku.

Zdjęcie 3 – Rok 2010, 13 kwietnia. Pomnik ku czci marszałka Józefa Piłsudskiego (foto Henryk Kulik).

Po pewnym czasie pomnik Piłsudskiego, w wyniku prac ziemnych przy kościele, zmienił miejsce i został usytuowany po lewej stronie krzyża misyjnego z 1996 roku.

Zdjęcie 4 – 2013, 22 czerwca. Pomnik ku czci marszałka Józefa Piłsudskiego (foto Adam Skóra).

W **2010** roku do parafii należą miejscowości gminy Miączyń: Gdeszyn, Gdeszyn Kolonia oraz miejscowości gminy Trzuszczany: Ostrówek, Zaborce. Parafia wchodzi w skład dekanatu grabowieckiego.

Zdjęcie 5 – Rok 2010, 10 marca. Widok na kościół od strony Horyszowa (foto Henryk Kulik).

W 2010 roku odbyła się uroczystość poświęcenia sztandaru dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Gdeszynie.

Zdjęcie 6 – Rok 2013, 24 kwietnia. Poczet sztandarowy OSP w Gdeszynie wraz ze sztandarem uświetnia kolejną uroczystość w Gdeszynie, tj. uroczystość nadania sztandaru szkole w Gdeszynie (foto Anna Litwin).

30 stycznia **2011** uczczono pamięć błogosławionego księdza Zygmunta Pisarskiego, w 68. rocznicę śmierci byłego proboszcza parafii. Podczas uroczystości została odprawiona msza święta pod przewodnictwem biskupa pomocniczego diecezji zamojsko-lubaczowskiej Mariusza Leszczyńskiego, odbyły się modlitwy przy grobie oraz przedstawiono część artystyczną¹³².

24 września **2012** roku odbyła się uroczystość 90-lecia parafii w Gdeszynie. Uroczystość rozpoczęła się mszą św. koncelebrowaną pod przewodnictwem biskupa diecezji zamojsko-lubaczowskiej Mariana Rojka. Koncelebrantami byli księża tej parafii: ks. Antoni Fuławka, ks. Franciszek Kasprzyk, ks. Tadeusz Maciejko, ks. Andrzej Wysokiński. Byli obecni także księża dekanatu grabowieckiego z ks. dziekanem Zygmuntem Żółkiewskim na czele. W mszy św. uczestniczyli parafialnie oraz goście m.in. reprezentanci Szwadronu Ułanów Ziemi Tomaszowskiej w barwach 1. Pułku Kawalerii Korpusu Ochrony Pogranicza. Biskup poświęcił odnowiony obraz Matki Bożej Wniebowziętej¹³³.

24 kwietnia **2013** roku odbyła się uroczystość nadania sztandaru Publicznej Szkole Podstawowej im. bł. ks. Zygmunta Pisarskiego w Gdeszynie.

30 czerwca 2013 roku dotarła do Gdeszyna VI Pielgrzymka Honorowych Dawców Krwi Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej, która wyruszyła z Biłgoraja.

¹³² Diecezja Zamojsko-Lubaczowska <http://www.diecezja.zam-lub.pl> (v. 03.02.2011).

¹³³ Litwin Anna, „Dziękczynienie za 90 lat parafii Gdeszyn”, Niedziela, edycja zamojsko-lubaczowska, Nr 42 (734), 2012, s. I.

19 października **2014** roku parafia Gdeszyn liczyła 547 wiernych¹³⁴.

1 maja **2017** roku odbyła się uroczystość poświęcenia ołtarza, ambony i chrzcielnicy w kościele parafialnym w Gdeszynie przez pomocniczego biskupa diecezji zamojsko-lubaczowskiej Mariusza Leszczyńskiego.

W maju 2017 roku odbyła się, w parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Gdeszynie, peregrynacja krzyża św. Jana Pawła II.

4. Budowle parafii rzymskokatolickiej Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (wcześniej Matki Boskiej Różańcowej) w Gdeszynie na przestrzeni zdarzeń

4.1. Kościół parafialny w Gdeszynie

22 czerwca 1919 roku administrator parafii Grabowiec, ks. Julian Kiliński, poświęcił cerkiew w Gdeszynie i oddał do użytku wszystkim katolików¹³⁵. Kościół w Gdeszynie został kościołem filialnym parafii św. Mikołaja w Grabowcu

W **1923** roku kościół miał 12 łokci szerokości, 21 łokci długości i 9 łokci wysokości. W nawie głównej kościoła były dwa okna i w prezbiterium także dwa okna. Ganek kościoła miał szerokość 3 łokci a długość 4 łokci. Były także dwie zakrystie (w każdej po jednym oknie) i kruchta (z jednym oknem)¹³⁶.

W ołtarzu głównym był obraz Wniebowzięcia Matki Boskiej. W pierwszym bocznym ołtarzu był obraz Matki Boskiej Częstochowskiej a w drugim obraz Pana Jezusa Nazareńskiego. Ołtarze były drewniane malowane olejną farbą. Na chórze była fisharmonia¹³⁷.

22 marca **1927** roku ks. proboszcz Franciszek B. Sokół prosi kurie o zgodę na powiększenie kościoła w Gdeszynie o 10 m wzdłuż. Budynek ma być drewniany pokryty blachą ocynkowaną¹³⁸.

W czasie budowy (od czerwca 1927 roku) msze św. są odprawiane, za zgodą kurii, w dniu powszednie w pokoju probostwa w Gdeszynie a w niedzielę i święta w kościele filialnym w Horyszowie Ruskim¹³⁹.

Rozbudowa kościoła (22mx7m) skończyła się w połowie sierpnia 1927 roku i kościół został poświęcony, za zgodą kurii, przez ks. Franciszka B. Sokoła we wrześniu tego roku¹⁴⁰.

Nowy kościół

¹³⁴ Zamojski Informator Diecezjalny, Nr XXIII/2014/4, s. 587.

¹³⁵ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 8.

¹³⁶ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 31.

¹³⁷ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 31.

¹³⁸ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 69.

¹³⁹ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 73.

¹⁴⁰ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 77.

Zdjęcie 7 – Rok 2010, 13 kwietnia. Kościół w Gdeszynie (foto Henryk Kulik).

Zdjęcie 8 – Rok 2013, 23 kwietnia. Główny ołtarz kościoła w otoczeniu palm wielkanocnych

(foto Anna Litwin).

4.2. Kościół filialny w Ostrówku

4.3. Kościół filialny św. Michała Archanioła/Przemienienia Pańskiego w Horyszowie Ruskim

/Informacje o kościele, patrz: „Monografia rzymskokatolickiej parafii św. Mikołaja w Grabowcu”/

4.4. Plebania w Gdeszynie

W lutym 1922 roku plebania miała tylko jedną izdebkę bez podłogi¹⁴¹.

4.5. Pozostałe budynki, działki

28 stycznia 1926 roku ks. proboszcz parafii Gdeszyn Franciszek B. Sokół prosi kurię o wyrażenie zgody na wydzierżawienie budynku mieszkalnego, tzw. organistówki w Horyszowie Ruskim na rzecz filii Mleczarni Spółdzielczej w Gdeszynie a także na wydzierżawienie plebanii w Horyszowie Ruskim na rzecz Szkoły Powszechnej w Horyszowie Ruskim (dla szkoły trzy pokoje, pozostałe pokoje i kuchnia byłaby wykorzystywane przez kościół). Ksiądz uzyskuje zgodę na wydzierżawienie budynków na okres jednego roku¹⁴².

25 października 1927 roku ks. Franciszek B. Sokół informuje biskupa, że odrestaurował kościół prawie zupełnie, plebanie pokrył papą (na coś innego nie było parafii stać), przebudował oborę i stodołę, wyremontował dach na stodole, rozebrał rozwalającą się oborę, rozpoczął budowę spółdzielczego domu parafialnego (będącego własnością spółdzielni) a także przedłużył z dozorem szkolnym na kolejny rok szkolny (1927/28) umowę na wydzierżawienie plebanii w Horyszowie Ruskim¹⁴³.

W czasie okupacji (II wojna światowa) ziemia kościelna była uprawiana przez Ukraińców¹⁴⁴.

W 1946 roku parafia Gdeszyn dysponowała 10 ha ziemi (9 ha ziemi ornej, 1 ha łąki) oraz ogrodem przy plebani o powierzchni 1 ½ ha. Przy kościele w Horyszowie Ruskim parafia dysponowała sześcioma ha ziemi ornej i 8 ha łąk¹⁴⁵.

5. Cmentarze

5.1. Cmentarz przykościelny/przycerkiewny w Gdeszynie

15 czerwca 2009 roku z inicjatywy księdza Ryszarda Franciszka Ostasza, proboszcza parafii Gdeszyn, zamontowano tablicę na ocalałym nagrobku (jak dotychczas brak informacji o tym nagrobku). Na tablicy widnieje inskrypcja: „Nasi święci, nam nie znani, módlcie się za nas”, „Tu spoczywają kości naszych przodków”, Wieczny odpoczynek racz im Panie”.

¹⁴¹ AAL AKDL, Fundusze, budowie, cmentarze kościoła w Świdnikach, sygn. 61/IVb/112, k. 10-12.

¹⁴² AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 55.

¹⁴³ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 78.

¹⁴⁴ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 94.

¹⁴⁵ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 94.

„Gdeszyn, 15.06.2009”. Po drugiej stronie nagrobka znajduje się ocalała oryginalna tablica, na której widnieją nieczytelne ślady napisu przedstawiającego nazwiska pochowanych osób.

Zdjęcie 9 – Rok 2010, 10 marca. Nagrobek na cmentarzu przykościelnym w Gdeszynie (foto Henryk Kulik).

5.2. Cmentarz dawny grzebalny greckokatolicki, prawosławny w Gdeszynie

Z inicjatywy księdza Ryszarda Franciszka Ostasza, proboszcza parafii Gdeszyn, cmentarz został oczyszczony z chwastów, krzewów oraz zarośli i w ten sposób na nowo przedstawiony lokalnemu społeczeństwu i nie tylko. Widoczne są także bezmyślne zniszczenia nagrobków pochowanych mieszkańców Gdeszyna, często wielu przodków współczesnych mieszkańców Gdeszyna, którzy przeważnie o tym nie mają wiedzy.

Zdjęcie 10 – Rok 2010, 12 kwietnia. Cmentarz d. greckokatolicki, prawosławny w Gdeszynie (foto Henryk Kulik).

5.3. Cmentarz grzebalny w Gdeszynie

Zdjęcie 11 – Rok 2010, 13 kwietnia. Cmentarz grzebalny w Gdeszynie. W głębi krzyż fundacyjny i grób ks. Zygmunta Pisarskiego (foto Henryk Kulik).

Od momentu ustanowienia w Gdeszynie kościoła filialnego, a właściwie od poświęcenia cerkwi 22 czerwca **1919** roku, wystąpiła potrzeba urządzenia cmentarza. Wykorzystano w tym celu dawny cmentarz greckokatolicki, który został założony w XVII wieku.

1 października **1921** roku administrator parafii Gdeszyn ks. Antoni Białowas informuje kurie, że w związku z utworzeniem parafii nastąpiła potrzeba założenia nowego cmentarza. Cmentarz będzie się mieścił na gruncie przyznanym kościołowi z dawniejszych gruntów własności „popów szyszmatyckich”. Cmentarz odległy od kościoła o 1/3 km. Plac wybrano przy współpracy z dozorem kościelnym. Plac został na razie okopany oraz został przygotowany dębowy krzyż cmentarny. Ksiądz prosił „o uchwalenie mu władzy do uskutecznienia poświęcenia cmentarza w Gdeszynie”, którą uzyskał od wikariusza generalnego¹⁴⁶.

Na cmentarzu pochowani są księża: ks. Zygmunt Pisarski, ks. Bazyli Stysło, ks. Tomasz Duda.

5.4. Cmentarz wojenny w Gdeszynie

¹⁴⁶ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 20.

Zdjęcie 12 – Rok 2010, 12 kwietnia. Cmentarz wojenny w Gdeszynie (foto Henryk Kulik).

W Gdeszynie powstał cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej, na którym znajduje się prawdopodobnie 408 mogił indywidualnych i 70 zbiorowych. Cmentarz wojenny z I wojny światowej z drzewostanem jest zabytkiem wpisanym w rejestrze zabytków (nr Z A/405).

Na cmentarzu nie ma nagrobków czy innych informacji o pochowanych tutaj poległych żołnierzy.

5.5. Cmentarz grzebalny w Horyszowie Ruskim

Jest to cmentarz założony przez grekokatolików, wykorzystywany przez prawosławnych a współcześnie przez katolików.

W 1948 roku cmentarz został doprowadzony do należytego porządku¹⁴⁷.

5.1. Cmentarz dawny grekokatolicki, prawosławny w Zaborcach

Na cmentarzu znajduje się, co najmniej jeden, grób z okresu II wojny światowej.

¹⁴⁷ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 111-112.

Zdjęcie 13 – Rok 2010, 12 kwietnia. Cmentarz d. greckokatolicki, prawosławny w Zaborchach.

6. Podstawowe informacje

6.1. Liczba parafian

Tabela 1 – Liczba parafian na przestrzeni dziejów

Rok	Liczba
1922	842 ¹⁴⁸
1923	600 ¹⁴⁹
1925	1110 ¹⁵⁰
1927	1285 ¹⁵¹
1928	1295 ¹⁵²
1931	1340 ¹⁵³
1932	1300 ¹⁵⁴

¹⁴⁸ Spis DL 1923, s. 48.

¹⁴⁹ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 31.

¹⁵⁰ Schematyzm 1925, s. 125.

¹⁵¹ Spis DL 1928, s. 49.

¹⁵² Spis DL 1929, s. 58.

¹⁵³ Spis DL 1931, s. 59.

¹⁵⁴ Borowski Marian, „Adresowa Książka Parafialna”, Kraków, 1932, s. 46.

Rok	Liczba
1936	1363 ¹⁵⁵
1938	1381 ¹⁵⁶
1966	2800 ¹⁵⁷
1994	972 ¹⁵⁸
2014	547 ¹⁵⁹

6.2. Odpust parafialny

W 1966 roku obchodzono dwa odpusty: Wniebowzięcia NMP (15 sierpnia) i św. Andrzeja Boboli (16 maja)¹⁶⁰.

Odpust parafialny odbywa się 15 sierpnia¹⁶¹.

7. Wykazy

7.1. Alfabetyczny wykaz proboszczów, administratorów

Tabela 2 – Alfabetyczny wykaz proboszczów, administratorów

Nazwisko i imię/imiona	Okres pracy w Gdeszynie
Białowas Antoni, 1891-	15.09.1921-28.11.1922
Czapiński Antoni Henryk, 1926-1990	ok. 05.06.1960-22.06.1978
Fuławka Antoni, 1950-	10.08.1995-17.06.1998
Jaworski Antoni, 1900-1956	01.07.1930-1933
Kasprzyk Franciszek, 1951-	1991-10.08.1995
Maciejko Tadeusz, 1964-	17.06.1998-04.06.2002
Niedziółka Marian Józef, 1918-1988	1959-1960
Ostasz Ryszard Franciszek, 1967-	20.06.2007-19.08.2015
Pisarski Zygmunt	1933-30.01.1943
Pukaluk Jarosław	04.06.2002-06.06.2003
Rybiński Mariusz Stanisław, 1972-	19.08.2015-2018-
Rząd Franciszek	08.07.1978-07.02.1991
Sokół Franciszek Bolesław	-28.01.1926-31.12.1928- (1930)
Stysło Bazyli	20.03.1943-30.12.1958
Wysokiński Andrzej	2003-20.06.2007
Żółtowski Jan Nepomucen, 1861-1939	1922-31.12.1924; proboszcz

7.2. Chronologiczny wykaz proboszczów, administratorów

¹⁵⁵ Spis DL 1937, s. 53.

¹⁵⁶ Spis DL 1938, s. 54.

¹⁵⁷ Spis DL 1966, s. 114.

¹⁵⁸ Schematyzm DZL 1995, s. 51.

¹⁵⁹ Zamojski Informator Diecezjalny, Nr XXIII/2014/4, s. 587.

¹⁶⁰ Spis DL 1966, s. 114.

¹⁶¹ Schematyzm DZL 1995, s. 51.

Tabela 3 – Chronologiczny wykaz proboszczów, administratorów

L.p.	Nazwisko i imię/imiona	Okres pracy w Gdeszynie
1	Białowąż Antoni, 1891-	15.09.1921-28.11.1922
2	Żółtowski Jan Nepomucen, 1861-1939	1922-31.12.1924; proboszcz
3	Sokół Franciszek Bolesław	1925-31.12.1928- (1930)
4	Jaworski Antoni, 1900-1956	01.07.1930-31.08.1933
5	Pisarski Zygmunt, 1902-1943	01.09.1933-30.01.1943
6	Stysło Bazyli, 1886-1971	20.03.1943-30.12.1958
7	Niedziółka Marian Józef, 1918-1988	1959-05.06.1960
8	Czapiński Antoni Henryk, 1926-1990	ok. 05.06.1960-22.06.1978
9	Rząd Franciszek	08.07.1978-07.02.1991
10	Kasprzyk Franciszek, 1951-	1991-10.08.1995
11	Fuławka Antoni, 1950-	10.08.1995-17.06.1998
12	Maciejko Tadeusz, 1964-	17.06.1998-04.06.2002
13	Pukaluk Jarosław	04.06.2002-06.06.2003
14	Wysokiński Andrzej	2003-20.06.2007
15	Ostasz Ryszard Franciszek, 1967-	20.06.2007-19.08.2015
16	Rybiński Mariusz Stanisław, 1972-	19.08.2015-2018-

8. Proboszczowie, administratorzy rzymskokatolickiej parafii w Gdeszynie

Co najmniej w okresie styczeń-marzec 1923 roku, styczeń 1925 roku był wakat na stanowisku administratora/proboszcza w Gdeszynie¹⁶².

8.1. Białowąż Antoni, 1891-

Urodził się 7 grudnia 1891 roku. Wyświęcony w 1916 roku. Ksiądz z diecezji przemyskiej¹⁶³.

Wikariusz parafii Rokitnica (), Tuligłowy ().

Administrator parafii Kobylany () a następnie wikariusz parafii Żmigród Nowy (1921-15.09.1921).

Administrator/proboszcz parafii Gdeszyn¹⁶⁴ (15.09.1921-28.11.1922), św. Jana Chrzciciela, św. Stanisława BM i św. Katarzyny PM w Rzeplinie¹⁶⁵ (28.11.1922-1931, dekanat tyszowiecki), Surhów (1931-).

Wyjechał na misję do Brazylii¹⁶⁶ (połowa kwietnia 1935-maj 1935). Duszpasterz przy kościele Matki Boskiej Częstochowskiej w Porto Alegre¹⁶⁷.

¹⁶² AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 29-30; Schematyzm 1925, s. 125.

¹⁶³ Spis DL 1923, s. 80; Spis DL 1938, s. 108.

¹⁶⁴ AAL AKDL, Fundusze, budowle, cmentarze kościoła w Świdnikach, sygn. 61/IVb/112, k. 16; AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 19, 29; GłL 1921, Nr 266, s. 3.

¹⁶⁵ Spis DL 1923, s. 80; Schematyzm 1925, s. 129; Spis DL 1929, s. 94; IWL 1925, s. 108.

¹⁶⁶ Spis DL 1938, s. 108; Echo Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii, Kurytyba, 2010, Nr 8-9, s. 8; Szczerbiński Marek (red), Wasilewski Krzysztof (red), „Polski misjonarz na argentyńskiej ziemi”, Gorzów Wielkopolski, 2011, s. 185, 186.

¹⁶⁷ Echo Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii, Kurytyba, 2010, Nr 8-9, s. 8.

8.2. Czapiński Antoni Henryk, 1926-1990, administrator

Urodził się 14 czerwca 1926 roku w Mętowie (wówczas parafia Czerniejów). Wyświęcony 24 czerwca 1951 roku¹⁶⁸.

Wikariusz parafii Tyszowce (25.06.1951-1954), Lubartów (1954-1957), Krasnobród (1957-1960).

Administrator parafii Gdeszyn (ok. 05.06.1960-22.06.1978).

Rezydent parafii św. Tomasza w Zamościu (23.06.1978-ok. wrzesień 1979). Kapelan Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Misjonarek Maryi w Łabuniach (ok. wrzesień 1979-1985), Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża w Żuławie (1985-1990).

Zmarł 18 kwietnia 1990 roku w Lublinie. Pochowany na cmentarzu w Czerniejowie (gmina Jabłonna, pow. lubelski).

8.3. Fuławka Antoni, 1950-

Urodził w 1950 roku. Pochodzi z parafii św. Pierwszych Męczenników w Częstochowie, św. Jadwigi Królowej w Częstochowie (te parafie szczytają się tym powołaniem). Wyświęcony 4 czerwca 1978 roku¹⁶⁹.

Rektor Samodzielnego Ośrodka Duszpasterskiego św. Anny w Wasylowie Wielkim¹⁷⁰ (1987-10.08.1995). Administrator/proboszcz parafii Gdeszyn (10.08.1995-17.06.1998).

Ekskardynowany do archidiecezji częstochowskiej (17.06.1998).

Administrator parafii św. Barbary w Prucisku (1998-2005). Proboszcz parafii św. Urszuli w Krępej (2005-2018-).

Odnznaczony godnością „Expositorium Canoniale”¹⁷¹.

8.4. Jaworski Antoni, 1900-1956, proboszcz

Urodził się 25 maja 1900 roku we wsi Samokłęski (gmina Kamionka, pow. lubartowski), syn Szczepana (rolnika) i Anny. Wyświęcony 14 czerwca 1924 roku¹⁷².

Wikariusz parafii Kurów (1924-1925), Biskupice (1925), Krzczonów (1926-1928), Wilków (1928-30.06.1930).

Proboszcz parafii Gdeszyn (01.07.1930-31.08.1933), św. Michała Archanioła w Perespie (01.09.1933-1938), Narodzenia NMMP w Krzeszowie (1938-1946), św. Marcina w Lublinie (1947-1954; Zemborzyce).

Zmarł, jako emeryt, 7 września 1956 roku. Pochowany na cmentarzu w Zemborzycach.

8.5. Ostasz Ryszard Franciszek, 1967-

¹⁶⁸ Spis DL 1966, s. 114; Tablica nagrobna na cmentarzu w Czerniejowie.

¹⁶⁹ Schematyzm DZL 1995, s. 104, 114.

¹⁷⁰ Schematyzm DZL 1995, s. 80.

¹⁷¹ Schematyzm DZL 1995, s. 96.

¹⁷² Spis DL 1931, s. 59; Spis DL 1938, s. 92; Spis DL 1966, s. 213; APL APRKamionka, sygn. 35/1835/0/2.4/91, k. 35/104; „Rozpalimy życie naszej życziwej pamięci” – <http://zs8.lublin.eu> (v. 15.05.2018); Tablica nagrobna na cmentarzu w Zemborzycach.

Zdjęcie 14 – Rok 2011, 19 czerwca. Gdeszyn. Ks. proboszcz Ryszard Ostasz (autor zdjęcia Anna Litwin).

Urodził się w 1967 roku w parafii św. Apostołów Piotra i Pawła w Terebiniu. W roku szkolnym 1994/1995 był na czwartym roku na Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej w Lublinie. Święcenia kapłańskie otrzymał, w Zamościu, 6 czerwca 1998 roku, z rąk biskupa diecezji zamojsko-lubaczowskiej Jana Śrutwy¹⁷³.

Wikariusz parafii MB Szkaplerznej w Łabuniach (1998-2000), Dubienka (2000-20.06.2001), Najświętszego Serca Pana Jezusa w Tomaszowie Lubelskim (20.06.2001-20.06.2007).

Proboszcz parafii Gdeszyn (20.06.2007-19.08.2015), Tuczępy (19.08.2015-2018-).

Diecezjalny duszpasterz osób głuchoniemych (1998-). Kapelan Związku Strzeleckiego „Strzelec” w Tomaszowie Lubelskim (10.05.2002-), Honorowych Dawców Krwi w Tomaszowie Lubelskim (2006-).

8.6. Kasprzyk Franciszek, 1951-

Urodził się w 1951 roku. Pochodzi z parafii Tarnawatka. Magister. Święcenia kapłańskie otrzymał, 18 czerwca 1978 roku w katedrze w Lublinie, z rąk biskupa lubelskiego Bolesława Pylaka¹⁷⁴.

Wikariusz parafii Nabróż (), Dorohusk (), Krasnobród (1982-1984).

Proboszcz parafii Gdeszyn (1991-10.08.1995).

Rezydent (10.08.1995-2018-).

8.7. Maciejko Tadeusz, 1964-

¹⁷³ Schematyzm DZL 1995, s. 27; Schematyzm DZL 1999, s. 75; Schematyzm DZL 2010, s. 67; Diecezja Zamojsko-Lubaczowska <http://www.zamosc.opoka.org.pl> (v. 25.02.2010);

¹⁷⁴ Schematyzm DZL 1995, s. 51, 104, 114.

Zdjęcie 15 – Rok 2010. Ks. Tadeusz Maciejko.

Urodził się w 1964 roku w miejscowości Chotyłub (parafia Cieszanów), syn () i Anieli (zm. 17.11.2012). Magister. Absolwent Wyższego Seminarium Duchownego w Lublinie. Święcenia kapłańskie przyjął, 9 czerwca 1990 roku w Lubaczowie, z rąk biskupa Mariana Jaworskiego¹⁷⁵.

Wikariusz parafii Bełzec (1990-1992), Żniatyn (1992-1993), Narodzenia NMP w Oleszycach (1993-17.06.1998).

Proboszcz parafii Gdeszyn (17.06.1998-04.06.2002). Duszpasterz archidiecezji chicagowskiej (ok. 04.06.2002-; USA). Rezydent parafii Potok Górny (2009-26.06.2010), św. Trójcy w Komarowie (26.06.2010-27.06.2015), NSPJ w Tomaszowie Lubelskim (27.06.2015-01.08.2015).

8.8. Niedziółka Marian Józef, 1918-1988

Urodził się 7 września 1918 roku. Wyświęcony w 1944 roku. Magister filozofii (KUL, 1951)¹⁷⁶.

Wikariusz parafii Łopiennik (1944), Narodzenia NMP w Chełmie (1944-1945), św. Jana w Lublinie (1949-).

Administrator parafii Gdeszyn (09.06.1959-05.08.1960).

Proboszcz parafii św. Macieja Apostoła i św. Katarzyny PM w Ratoszynie (dekanat bełżycki, 05.08.1960-1966-),

Proboszcz parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w Kazimierzówce (1979-1981; koło Lublina).

W 1981 roku przeszedł na emeryturę.

Zmarł 5 lipca 1988 roku. Pochowany na rzymskokatolickim cmentarzu w Lublinie, przy ulicy Lipowej.

8.9. Pisarski Zygmunt, 1902-1943, błogosławiony Kościoła katolickiego

¹⁷⁵ Schematyzm DZL 1995, s. 50, 107, 117; Schematyzm DZL 1999, s. 61.

¹⁷⁶ Spis DL 1966, s. 86; Tablica nagrobna na rzymskokatolickim cmentarzu w Lublinie, przy ul. Lipowej.

Zdjęcie 16 – Ks. Zygmunt Pisarski (zdjęcie z nagrobka; foto Henryk Kulik).

Urodził się 24 kwietnia 1902 roku w Krasnymstawie, syn Stanisława (murarza) i Władysławy z Banaszekiewiczów małżonków Pisarskich. Został ochrzczony w kościele św. Franciszka Ksawerego w Krasnymstawie. Miał dwójkę rodzeństwa. Absolwent Gimnazjum w Krasnymstawie (?). W 1918 roku wyjechał do Włocławka. Absolwent Gimnazjum im. św. Piusa X we Włocławku (1921)¹⁷⁷.

W 1921 roku wstąpił do Seminarium Duchownego w Lublinie. 27 czerwca 1926 roku został wyświęcony na kapłana, w katedrze lubelskiej, przez pomocniczego biskupa lubelskiego Adolfa Józefa Bożeńca Jełowickiego.

Wikariusz parafii Modliborzyce (1926-1927), Sól (koło Biłgoraja; 1927-1928). Organizował nową parafię w Zamchu (1928-01.04.1930).

Proboszcz parafii św. Jana Chrzciciela w Trzęsinach (dekanat szczepreszyński, 01.04.1930-11.01.1932), św. Michała Archanioła w Perespie (dekanat tyszowiecki, 11.01.1932-1933), Gdeszyn (01.09.1933-30.01.1943).

Zginął, z rąk okupanta, 30 stycznia 1943 roku w Gdeszynie. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Gdeszynie.

Nagrobek 1 – Rok 2008, 19 października. Nagrobek ks. Zygmunta Pisarskiego na cmentarzu w Gdeszynie (foto Henryk Kulik).

ADAM SKÓRA

13 czerwca 1999 roku w Warszawie zostaje beatyfikowany przez papieża Jana Pawła II.

¹⁷⁷ Spis DL 1931, s. 88; Parafia św. Franciszka Ksawerego w Krasnymstawie <http://www.franciszek-ksawery.org> (v. 25.02.2012); „Elenchus Convocatorum ad Synodum, 1928, Lublin”; Tablica nagrobna na cmentarzu parafialnym w Gdeszynie.

8.10. Pukałuk Jarosław, 1963-

Urodził się w 1963 roku w parafii Wiszniów. Magister teologii. Absolwent Seminarium Duchownego w Lublinie. Świecenia kapłańskie przyjął, 10 grudnia 1988 roku w Lublinie, z rąk biskupa lubelskiego Bolesława Pylaka¹⁷⁸.

Wikariusz parafii Milejów (14.01.1988-12.04.1988), Nabróż (12.04.1988-1993), św. Bartłomieja w Goraju (1993-1995).

Kapelan Szpitala Zespołonego w Zamościu (1995-04.06.2002).

Administrator/proboszcz parafii Gdeszyn (04.06.2002-06.06.2003).

Proboszcz parafii Honiatycze (06.06.2003-).

Urlop (17.08.2016-2018-).

8.11. Rybiński Mariusz Stanisław, 1972-

Urodził się w 1972 roku w parafii Tarnoszyn. Magister teologii. Wyświęcony, w Zamościu, 7 czerwca 1997 roku¹⁷⁹.

Wikariusz parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Tomaszowie Lubelskim (), Krasnobród (1999-2001), Nabróż (20.06.2001-2002-), Trójcy Przenajświętszej i Narodzenia NMP w Trzeszczanach (2007-lipiec 2008), Najświętszej Marii Panny Królowej Polski w Hucisku (lipiec 2008-2009), Chrystusa Króla w Biłgoraju (2009-2010-).

Proboszcz parafii Tuczepy (-19.08.2015), Gdeszyn (19.08.2015-2018-).

8.12. Rząd Franciszek, 1932-2009, kanonik

Urodził się 11 lutego 1932 roku. Otrzymał święcenia kapłańskie, 19 kwietnia 1959 roku, z rąk biskupa Ryszarda Karpińskiego¹⁸⁰.

Wikariusz parafii *Klesztów* (1959-), św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty w Chłaniowie¹⁸¹ (dekanat turobiński, 1964-1966-), *Częstoborowicach* (1974-08.07.1878).

Administrator/proboszcz parafii Gdeszyn (08.07.1978-07.02.1991). Proboszcz parafii Tarnogóra (1991-1996), Dęba (1996-07.06.2002). Z dniem 1 lipca 2002 roku przechodzi na emeryturę.

Kanonik Kapituły Kolegiaty Zamojskiej (mian. 09.10.1990)¹⁸².

Zmarł 4 lutego 2009 roku. Pochowany w grobowcu księży na cmentarzu w Janowie Lubelskim¹⁸³.

8.13. Sokół Franciszek Bolesław, 1886-1971

¹⁷⁸ Schematyzm DZL 1995, s. 47, 107, 116.

¹⁷⁹ Diecezja Zamojsko-Lubaczowska <http://www.zamosc.opoka.org.pl> (v. 05.08.2009); Schematyzm DZL 2010, s. 61.

¹⁸⁰ Spis DL 1966, s. 184.

¹⁸¹ Spis DL 1966, s. 184.

¹⁸² Tablica informacyjna na cmentarzu w Janowie Lubelskim.

¹⁸³ Tablica informacyjna na cmentarzu w Janowie Lubelskim.

Zdjęcie 17 – Rok 2012, 6 października. Ks. kanonik Franciszek Bolesław Sokół (zdjęcie na nagrobku).

Urodził się 4 (3¹⁸⁴) grudnia 1886 roku. Wyświęcony w 1912 roku¹⁸⁵. Ksiądz z diecezji Covington w Stanach Zjednoczonych Ameryki

Rektor kościoła św. Jerzego w Biłgoraju (-1922-jesień 1925; parafia Wniebowzięcia NMP w Biłgoraju) oraz prefekt szkół w Biłgoraju (-1.01.1925-)¹⁸⁶.

Proboszcz parafii Gdeszyn¹⁸⁷ (1925-grudzień 1928-).

W czerwcu 1926 roku odwiedził księdza marszałek Polski Józef Piłsudski¹⁸⁸.

Od lata 1930 roku przebywał poza diecezją, w Brazylii¹⁸⁹.

Proboszcz parafii św. Stanisława Biskupa w Wielączy¹⁹⁰ (13.08.1942-01.07.1964). Na emeryturze przebywał, jako rezydent w parafii św. Jana Chrzciciela w Nałęczowie-Bochotnicy¹⁹¹ (1964-1966-).

Kanonik honorowy Kapituły Kolegiaty Zamojskiej (odzn. 1956)¹⁹².

Kapelan Armii Hallera (w stopniu pułkownika)¹⁹³.

Profesor Seminarium Duchownego w Lublinie¹⁹⁴.

Zmarł 18 lutego 1971 roku. Pochowany na cmentarzu w Wielączy¹⁹⁵.

8.14. Stysło Bazyli (Stysło Wasilij Wasiliewicz, Стисло Василий Васильевич), 1887-1958

¹⁸⁴ Spis DL 1929, s. 58; Spis DL 1928, s. 49

¹⁸⁵ Spis DL 1929, s. 58; Spis DL 1938, s. 109; Tablica nagrobna na cmentarzu parafialnym w Wielączy.

¹⁸⁶ Spis DL 1923, s. 39; Schematyzm 1925, s. 122, 124.

¹⁸⁷ Spis DL 1928, s. 49; Spis DL 1929, s. 58; AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 55, 78.

¹⁸⁸ Tablica na pomniku.

¹⁸⁹ Spis DL 1938, s. 109.

¹⁹⁰ Strona internetowa parafii Wielączy (wersja z dnia 24.04.2011); Tablica nagrobna na cmentarzu parafialnym w Wielączy.

¹⁹¹ Spis DL 1966, s. 112.

¹⁹² Spis DL 1966, s. 30.

¹⁹³ Tablica nagrobna na cmentarzu parafialnym w Wielączy.

¹⁹⁴ Tablica nagrobna na cmentarzu parafialnym w Wielączy.

¹⁹⁵ Tablica nagrobna na cmentarzu parafialnym w Wielączy.

Zdjęcie 18 – ks. Bazyli Stysło (zdjęcie z nagrobka).

Urodził się 20 stycznia 1887 roku w **Jakszczańcach** (pow. przemyski), syn Bazylego i Pelagii z Masełków małżonków Stysło. Maturę uzyskał w polskim gimnazjum w Przemyślu. W 1908 roku wstąpił do Generalnego Seminarium Duchownego we Lwowie (unickiego). Ukończył Wydział Teologiczny na Uniwersytecie Lwowskim. 7 listopada 1913 roku otrzymał święcenia kapłańskie w obrządku unickim¹⁹⁶. Wyświęcony na kapłana unickiego w 1912 roku¹⁹⁷.

Dat urodzenia jak i wyświęcenia występuje publikacjach bardzo dużo (ur. 12 stycznia 1887 roku i został wyświęcony 10 października 1913 roku¹⁹⁸; urodził się 20 stycznia 1887 roku, wyświęcony 7 listopada 1913 roku¹⁹⁹).

Wikariusz parafii Żółtańce (1913-1915). W maju 1915 został zatrzymany i wywieziony do Orenburga (blisko gór Ural), gdzie przebywał pod nadzorem policji do października 1917 roku. W drodze powrotnej do kraju zatrzymał się na terenie diecezji łucko-żytomierskiej. W 1919 roku na propozycję biskupa tej diecezji Ignacego Dub-Dubowskiego podjął pracę na stanowisku administratora parafii Emilczyn (dekanat Nowogród Wołyński)²⁰⁰. Pod zarzutem szpiegostwa na rzecz Polski był dwukrotnie aresztowany. Pierwszy raz 29 grudnia 1923 roku. W czerwcu 1924 roku zostaje ponownie aresztowany i uwięziony w Korosteniu (do grudnia 1925), następnie na Łubiance w Moskwie. Zostaje skazany na karę śmierci, z zamianą wyroku na 10 lat łagru na Wyspach Sołowieckich (Morze Białe), z końcem wyroku przypadającym na 6 grudnia 1936 roku, oraz na 5 lat zesłania na Syberię po ukończeniu pierwszego wyroku. Na tzw. Sołówki przybył 26 lutego 1928 roku. W pierwszej połowie 1930 roku został przeniesiony na wyspę Anzer (oddalonej ok. 30 km od głównej wyspy – Wyspy Sołowieckiej²⁰¹), gdzie w grupie ponad 30 księży katolickich wykonywał ciężkie roboty. Po wykryciu rzekomego antysowieckiego ugrupowania wśród więzionych tam 32 księży katolickich wystąpiono z wnioskiem o przedłużenie kary do 10 lat. Jednak dzięki staraniom rodziny zostaje wciągnięty na listę wymiany więźniów i 15 września 1932 roku w grupie 18 księży przybył do Polski.

Na propozycję biskupa rzymskokatolickiej diecezji łuckiej Adolfa Piotra Szelażka

¹⁹⁶ Spis DL 1966, s. 214; Dzwonkowski Roman (ksiądz), „Martyrologium. Losy duchowieństwa katolickiego w ZSSR 1917-1939” (wersja elektroniczna na stronie KUL).

¹⁹⁷ Spis DŁuck 1937, s. 90.

¹⁹⁸ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 96.

¹⁹⁹ Spis DL 1966, s. 214; Dzwonkowski Roman (ksiądz), „Martyrologium. Losy duchowieństwa katolickiego w ZSSR 1917-1939” (wersja elektroniczna na stronie KUL).

²⁰⁰ Dzwonkowski Roman (ksiądz), „Martyrologium. Losy duchowieństwa katolickiego w ZSSR 1917-1939” (wersja elektroniczna na stronie KUL).

²⁰¹ Na wyspie znajduje się monastyr zapisany na listę zabytków UNESCO.

pozostał w niej i inkardynował się do niej (inkardynacja-przynależność). Został rzymskokatolickim księdzem. Proboszcz parafii Steżarzyce²⁰² (1933-1939, dekanat włodzimierski diecezji łuckiej; Wołyń).

Po wybuchu wojny 1939 roku przeniósł się do diecezji lubelskiej. Wikariusz parafii Horodło (1941).

Administrator parafii Zubowice z obowiązkiem katechizacji na terenie parafii Tyszowce (1942-do wysiedlenia, tj. 17.12.1942) oraz administrator i następnie proboszcz parafii Gdeszyn (20.03.1943-30.12.1958)²⁰³. Na przełomie 1943/1944 wyjechał m.in. z kościelnym Tadeuszem Rypińskim w okolice Annopola. Prawdopodobnie na przełomie tych lat pełnił funkcję administratora parafii Dub (do sprawdzenia która wersja jest prawdziwa). Przed nominacją do parafii Gdeszyn rezydował we wsi Kolonia Czartowczyk, koło Wożuczyna (około dwóch tygodni).

Prowadził rekolekcje wielkopostne m.in. w parafii Tuczępy (1949, 1951)²⁰⁴.

Jesienią 1958 roku ciężko zachorował. Zmarł 30 grudnia 1958 roku w szpitalu w Lublinie. Ciało zostało przewiezione do Horyszowa Ruskiego skąd przeniesiono na plebanię do Gdeszyna. Pogrzeb odbył się 2 stycznia 1959 roku w Gdeszynie. W pogrzebie uczestniczyło bardzo dużo księży z lubelskim biskupem pomocniczym Henrykiem Strąkowskim na czele. W pogrzebie uczestniczyli wszyscy księża (trzech) z Grabowca²⁰⁵.

Należy znaleźć ewentualne powiązanie ks. Bazylego z Klaudiuszem Stysło pseudonim Biały (1917-1944) żołnierzem 27. Wołyńskiej Dywizji AK.

Nagrobek 2 – Rok 2014, 13 kwietnia. Nagrobek ks. Bazylego Stysło na cmentarzu w Gdeszynie (foto Henryk Kulik).

Będąc księdzem unickim był żonaty i miał dwóch synów. Żona umarła podczas porodu drugiego syna. Synowie będąc członkami Armii Krajowej zginęli w walce z wojskami hitlerowskimi²⁰⁶.

²⁰² Dzwonkowski Roman (ksiądz), „Martyrologium. Losy duchowieństwa katolickiego w ZSSR 1917-1939” (wersja elektroniczna na stronie KUL), indeks nazwisk; Spis DŁuck 1933, s. 87; Spis DŁuck 1934, s. 84; Spis DŁuck 1936, s. 90; Spis DŁuck 1937, s. 90; Spis DŁuck 1938, s. 90.

²⁰³ Dzwonkowski Roman (ksiądz), „Martyrologium. Losy duchowieństwa katolickiego w ZSSR 1917-1939” (wersja elektroniczna na stronie KUL), indeks nazwisk; AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 96; Spis DL 1966, s. 214.

²⁰⁴ KPT T1, s. 22, 29.

²⁰⁵ KP T1 s. 138; Tablica informacyjna na nagrobku; Spis DL 1966, s. 214.

²⁰⁶ Spis DL 1966, s. 214; Dzwonkowski Roman (ksiądz), „Martyrologium. Losy duchowieństwa katolickiego w ZSSR 1917-1939” (wersja elektroniczna na stronie KUL).

8.15. Wysokiński Andrzej, 1964-

Urodził się w 1964 roku. Świecenia kapłańskie przyjął, 18 maja 1991 roku, z rąk biskupa lubelskiego Bolesława Pylaka²⁰⁷.

Wikariusz parafii Radzięcin (), Najświętszego Serca Jezusa w Tomaszowie (1993-1998). Administrator/proboszcz parafii św. Apostołów Piotra i Pawła w Machnowie Nowym (1998-06.06.2003), Gdeszyn (06.06.2003-20.06.2007).

Proboszcz parafii Krzyża Świętego w Żurawcach (20.06.2007-2010), Narodzenia NMP w Niemstowie (20.08.2014-2018-).

8.16. Żółtowski Jan Nepomucen, 1861-1939

Urodził się 15 stycznia 1861 roku w Płocku, syn Antoniego (1823-1896) i Marianny z Karpińskich. Uczęszczał do Seminarium w Petersburgu (1823-1886). Wyświęcony w 1886 roku²⁰⁸.

Pracował w diecezji płockiej (do przeszkolenia w schematyzm tej diecezji) i lubelskiej. Wikariusz parafii Brok (1886-), Gąsewo, Długosiodło (1887-1893). Następnie był trzy lata na misji w USA.

W 1908 roku rozpoczął pracę w diecezji lubelskiej²⁰⁹. Wikariusz parafii Rudno ().

Administrator parafii św. Marii Magdaleny w Sernikach²¹⁰ (-1914-; dekanat lubartowski). Rezydent zamieszkały w Lublinie (-1917-)²¹¹.

Administrator parafii Dub²¹² (-ok. luty 1919), Matczyn²¹³ (ok. luty 1919-).

Proboszcz parafii Rzeczyca Ziemiańska²¹⁴ (-ok. marzec 1921), Horyszów Polski²¹⁵ (ok. marzec 1921-1922), Zawalów²¹⁶ (-31.12.1922/zwolniony na własną prośbę, zapewne jeszcze w listopadzie tego roku).

Rektor kościoła w Horyszowie Ruskim²¹⁷ (1922-; parafia r.l. Zawalów).

Proboszcz parafii Gdeszyn²¹⁸ (1922-31.12.1924).

Na emeryturze od 1 grudnia 1922 roku. Decyzja emerytalna została wydana przez MWRiOP w Warszawie 21 maja 1924 roku²¹⁹.

Rezydent w Horyszowie Ruskim (-1925-), Honiatyczach (-1927-), Kozłówce (-1928-), Lubartowie (-1937-)²²⁰.

Brat: Stefan Feliks (ksiądz, pracował m.in. w Uchaniach)²²¹.

²⁰⁷ Schematyzm DZL 1995, s. 83, 107, 117; Predko Stanisław, „Uroczystości jubileuszowe w Żurawcach”, Niedziela, edycja zamojsko-lubaczowska, Nr 42 (734), 2012, s. VI.

²⁰⁸ Spis DL 1915, s. 46; Schematyzm 1925, s. 125; Żółtowski Andrzej Mieczysław, „Duchowni w rodzinie Żółtowskich” w „Związek Rodu Żółtowskich”, kwartalnik, Nr 16, ed. elektroniczna, Skierniewice, kwiecień-grudzień 1997; AAN MWRiOP, sygn. 2/14/0/5/606, k. 448.

²⁰⁹ Żółtowski Andrzej Mieczysław, „Duchowni w rodzinie Żółtowskich” w „Związek Rodu Żółtowskich”, kwartalnik, Nr 16, ed. elektroniczna, Skierniewice, kwiecień-grudzień 1997.

²¹⁰ Spis DL 1915, s. 46.

²¹¹ AAL LKB, Fundusze, budowle, cmentarze kościoła w Miączynie, sygn. 61/IVb/78, k. 10.

²¹² ZLub 1919, Nr 75, s. 2; WiadLub 1919, Nr 3, s. 96.

²¹³ ZLub 1919, Nr 75, s. 2; WiadLub 1919, Nr 3, s. 96.

²¹⁴ GŁ 1921, Nr 74, s. 2.

²¹⁵ GŁ 1921, Nr 74, s. 2.

²¹⁶ AAN MWRiOP, sygn. 2/14/0/5/606, k. 448; GŁ 1922, Nr 315, s. 3.

²¹⁷ Spis DL 1923, s. 80.

²¹⁸ IWL 1925, s. 103; AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 31; Spis DL 1923, s. 48.

²¹⁹ AAN MWRiOP, sygn. 2/14/0/5/606, k. 449.

²²⁰ Schematyzm 1925, s. 125; Spis DL 1928, s. 93; Spis DL 1929, s. 102; Spis DL 1938, s. 107.

²²¹ Żółtowski Andrzej Mieczysław, „Duchowni w rodzinie Żółtowskich” w „Związek Rodu Żółtowskich”, kwartalnik, Nr 16, ed. Elektroniczna, Skierniewice, kwiecień-grudzień 1997.

Zmarł 30 lipca 1939 roku w Lubartowie²²².

9. Wikariusze, rezydenci, rektorzy

9.1. Bolesta Jan, 1937-2006, wikariusz parafii Gdeszyn

Urodził się 1 stycznia 1937 roku w Biskupicach. Święcenia kapłańskie przyjął 9 kwietnia 1961 roku w Lublinie²²³.

Wikariusz parafii Gdeszyn (1961), Tereszpól (1961-1963), Chłaniów (1963-1964), Klesztów (1964-1965), Czerniejów (1965-1966), Trójcy Przenajświętszej i Narodzenia NMP - Kiełczewice (1966-1968), Boby (1968-1969), Chodel (1969-1971), Łaszczów (1971-1973), Janów Lubelski (1973-1977), Kijany (wrzesień 1977-wrzesień 1982).

Proboszcz parafii Józefów nad Wisłą (wrzesień 1982-1987). Wikariusz parafii pod wezwaniem św. Michała w Lublinie (1987-2001). Od roku 2001 na emeryturze.

Zmarł 7 października 2006 roku w Lublinie. Pogrzeb, odbył się 10 października 2006 roku, w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Lublinie. Pochowany w grobie rodzinnym na Majdanku.

9.2. Duda Tomasz Jan, 1935-2005, wikariusz parafii Gdeszyn, rektor

Patrz hasło „Duda Tomasz Jan” w rozdziale powołania z terenu parafii Gdeszyn.

9.3. Gašiorowski Kazimierz, 1883-1966, wikariusz parafii Gdeszyn, rektor

Urodził się 4 marca 1883 roku. Wyświęcony w 1912 roku²²⁴.

Wikariusz parafii św. Agnieszki w Lublinie (na Kalinowszczyźnie, 1912-).

Proboszcz parafii Czernięcin (-14.10.1920), Tuczępy (15.10.1920-kwiecień 1937).

Rektor kościoła św. Michała Archanioła w Horyszowie Ruskim – kościoła filialnego parafii Gdeszyn (1937-1938-; wikariusz parafii Gdeszyn).

Proboszcz parafii Matki Boskiej Anielskiej w Staroście (1953-1956). Rektor kościoła w Honiatyczach (1956-).

Zmarł, jako emeryt, 29 sierpnia 1966 roku. Pochowany na cmentarzu przykościelnym w Honiatyczach.

9.4. Kowalski Edward, 1914-, wikariusz parafii Gdeszyn, rektor

Urodził się 14 marca 1914 roku. Wyświęcony w 1934 roku²²⁵.

Wikariusz parafii Krzczonów (1944-1945). Rektor kościoła filialnego parafii Gdeszyn w Horyszowie Ruskim (11.05.1948- 31.01.1950; wikariusz parafii Gdeszyn)²²⁶.

9.5. Wolski Edward, 1918-1997, wikariusz parafii Gdeszyn, rektor

Urodził się 24 grudnia 1918 roku w Ostrowie Krupskim (pow. krasnostawski). Absolwent

²²² Żółtowski Andrzej Mieczysław, „Duchowni w rodzinie Żółtowskich” w „Związek Rodu Żółtowskich”, kwartalnik, Nr 16, ed. elektroniczna, Skierniewice, kwiecień-grudzień 1997.

²²³ Archidiecezja Lubelska <http://www.kuria.lublin.pl> (v. 18.09.2010), Spis DL 1966, s. 94.

²²⁴ Schematyzm 1925, s. 125; Spis DL 1923, s. 50; Spis DL 1928, s. 53; Spis DL 1929, s. 61; Spis DL 1931, s. 29; Spis DL 1932, s. 80; Spis DL 1937, s. 57; Spis DL 1938, s. 54, 55; Spis DL 1966, s. 217; IWL 1925, s. 103; KAL 1913, s. 74; GŁL 1920, Nr 283, s. 3; KPT T1, s. 2, 5

²²⁵ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 111-112.

²²⁶ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 111-112.

Seminarium Duchownego w Lublinie. Wyświęcony w 1953 roku²²⁷.

Wikariusz parafii Gdeszyn (29.06.1963-kwiecień 1968) stale zamieszkującym, jako rektor, przy kościele w Horyszowie Ruskim. Na prośbę księdza proboszcza parafii Grabowiec objął nauczanie religii dzieci w Czartorii²²⁸.

Proboszcz parafii Dzierzkowice (), Horodło (), Bończa (), Horodyszcze Stare (), MB Królowej Polski i św. Marcina w Grabówce (17.10.1975-).

Kapelan Samodzielnej Placówki Duszpasterskiej w Nowinach (1992-; archidiecezja lubelska).

Kanonik.

Zmarł, na emeryturze, w 1997 roku.

10. Powołania z terenu parafii Gdeszyn

10.1. Duda Tomasz Jan, 1935-2005, wikariusz parafii Gdeszyn, rektor

Zdjęcie 19 – Rok 2010, 13 kwietnia. Ks. Tomasz Duda (zdjęcie z nagrobka, foto Henryk Kulik).

Urodził się 23 lipca 1935 roku w Dobromierzycach (parafia r.l. Gdeszyn), syn Józefa (1905-1972) i Aniel (1916-1997) małżonków Duda. Świecenia kapłańskie przyjął w dniu 9 kwietnia 1961 roku w Lublinie. Magister teologii²²⁹.

Wikariusz parafii Sól, Końskowola, Siedliszcze, Krzczonów (1963-1965), Moniatycze (1966-1967-). Rektor kościoła w Horyszowie Ruskim (ok. 01.04.1968-03.07.1968; wikariusz parafii Gdeszyn). Wikariusz parafii Kazimierzówka, Potok Wielki, Niemce, Wojciechów i Turobin.

Proboszcz parafii Zamch.

Przeszedł na emeryturę. Zmarł 4 sierpnia 2005 roku w Lublinie.

Pogrzeb odbył się 6 sierpnia 2005 roku. Ksiądz został pochowany, w rodzinnym grobowcu, na cmentarzu parafialnym w Gdeszynie.

²²⁷ Spis DL 1966, s. 114-115.

²²⁸ Spis DL 1966, s. 114-115; KP T1, s. 180, 182.

²²⁹ Spis DL 1966, s. 118; Archidiecezja Lubelska <http://www.kuria.lublin.pl> (v. 15.04.2010); Tablica informacyjna na nagrobku.

Nagrobek 3 – Rok 2010, 13 kwietnia. Nagrobek ks. Tomasza Dudy na cmentarzu w Gdeszynie (foto Henryk Kulik).

10.2. Soroka Jan, 1905-

Urodził się 18 października (listopada) 1905 roku w Gdeszynie. Wyświęcony w 1930 roku²³⁰.

Wikariusz parafii św. Pawła w Lublinie²³¹ (ok. sierpień 1934-).

Pomocnik i zastępca dyrektora Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej w Lublinie²³² (ok. sierpień 1934-).

Administrator parafii św. Mikołaja Biskupa w Rudnie (dekanat lubartowski, 1953-1966-).

Kanonik honorowy Kapituły Katedralnej Lubelskiej (odznaczony 1966). Proboszcz konsultor prosynodalny (-1966-).

10.3. Stormke Antoni Teofil, 1905-1970

Urodził się 20 grudnia 1905 roku w Gdeszynie (parafia r.l. Grabowiec), syn Antoniego (ekonom dóbr Gdeszyn) i Stefanii z Przemyckich małżonków Stormke. Ochrzczony 27 grudnia 1905 roku w kościele r.l. w Grabowcu przez administratora parafii Grabowiec ks. Antoniego Komorowskiego. Rodzicami chrzestnymi był: Józef Stormke i Leonia Stormke²³³. Wyświęcony

Proboszcz parafii Rokitno (1949-1950; współcześnie diecezja siedlecka), Radcze (1953-1956; współcześnie diecezja siedlecka).

Zmarł 13 lipca 1970 roku w Siedlcach.

10.4. Miszczuk Aleksander, 1905-1982, prałat

Urodził się 14 lutego 1905 roku w Gdeszynie. Uczęszczał do 8-klasowego Gimnazjum im. Stanisława Staszica w Hrubieszowie. Prawdopodobnie będąc uczniem tego gimnazjum (w

²³⁰ Spis DL 1966, s. 28, 32, 146; Informacja umieszczona na przydrożnej kapliczce w Gdeszynie.

²³¹ WiadLub 1934, Nr 9, s. 292.

²³² WiadLub 1934, Nr 9, s. 292.

²³³ APRG, Księga urodzeń, 1902-1907, k. 309/398.

1925 roku) podpisał deklarację przyjaźni z USA²³⁴. Wyświęcony 22 czerwca 1930 roku.

Wikariusz parafii św. Franciszka Ksawerego w Krasnymstawie (1933-marzec 1940)²³⁵. Etatowy prefekt Państwowego Gimnazjum im. Władysława Jagiełły w Krasnymstawie (01.09.1930-)²³⁶.

Kapelan WP (01.01.1939-, kapitan). Członek Nałęczowskiego Klubu Oficerów Rezerwy LOK (1968-) a następnie honorowy członek tego klubu (12.10.1975-)²³⁷.

W czasie wojny aresztowany przez Niemców i osadzony na Zamku Lubelskim (27.03.1940-18.06.1940). Więzień obozów koncentracyjnych Sachsenhausen (20.06.1940-14.12.1940), Dachau (14.12.1940-29.04.1945)²³⁸.

Administrator parafii Krasnystaw²³⁹ (1945-1947), św. Jana Chrzciciela w Nałęczowie-Bohotnicy²⁴⁰ (1947-1966-). Proboszcz konsultor prosynodalny (-1966-)²⁴¹. Wicedziekan dekanatu garbowskiego (-1966-)²⁴².

Tajny szambelan papieża, kanonik honorowy Kapituły Kolegiaty Zamojskiej (odzn. 1955).

Odnznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi²⁴³.

Zmarł 2 marca 1982 roku. Pochowany na cmentarzu w Nałęczowie.

11. Dozór kościelny, rada parafialna

11.1. Dozór kościelny

Tabela 4 – Chronologiczny wykaz członków dozoru kościelnego w Gdeszynie

Nazwisko i imię/imiona	Okresy sprawowania funkcji, inne informacje
Jendruszczak ²⁴⁴ Franciszek	-1923-; członek
Mendel ²⁴⁵ A.	-1923-; członek
Stopyra ²⁴⁶ Maciej	-1925-; przewodniczący

11.2. Rada kościelna

8 stycznia 1929 roku biskup Marian Leon Fulman mianuje członków Rady Kościelnej w Gdeszynie na okres trzech lat. Listę kandydatów na członków wybrało zebranie ogólne katolików, które odbyło się 18 grudnia 1928 roku w obecności ks. Kazimierza Czechońskiego

²³⁴ Polska Deklaracja o Podziwieniu i Przyjaźni dla Stanów Zjednoczonych (1876-1926); Szkolnictwo Polskie w Hołdzie Narodowi Amerykańskiemu na Pamiątkę 150 lecia Niepodległości Stanów Zjednoczonych (Tom: 1-13), 1926, tom 11, s. 297, 298.

²³⁵ Informacja umieszczona na przydrożnej kapliczce w Gdeszynie; Spis DL 1938, s. 64.

²³⁶ DUKOSL 1930, Nr 11, poz. 125, s. 253.

²³⁷ Deklaracja wstąpienia do LOK; Wykaz kapelanów, służących czynnie lub w rezerwie w WP w okresie pokojowym w latach 1923-1939, Ordynariat Polowy w Polsce.

²³⁸ Informacja umieszczona na przydrożnej kapliczce w Gdeszynie; Spis DL 1938, s. 64; „Ksiądz Miszczuk – kapłan niezłomny”, Echo Krasnegostawu, 2011, Nr 19/377, s. 6; Tablica nagrobna na cmentarzu parafialnym w Nałęczowie.

²³⁹ „Ksiądz Miszczuk – kapłan niezłomny”, Echo Krasnegostawu, 2011, Nr 19/377, s. 6.

²⁴⁰ Spis DL 1966, s. 112.

²⁴¹ Spis DL 1966, s. 30, 32.

²⁴² Spis DL 1966, s. 64.

²⁴³ Tablica nagrobna na cmentarzu parafialnym w Nałęczowie.

²⁴⁴ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/TVb/21a, k. 30.

²⁴⁵ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/TVb/21a, k. 30.

²⁴⁶ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/TVb/21a, k. 54.

– proboszcza parafii Werbkowice i ks. Franciszka B. Sokoła – proboszcza parafii Gdeszyn²⁴⁷.

Tabela 5 – Chronologiczny wykaz członków Rady Kościelnej w Gdeszynie

Nazwisko i imię/imiona	Okresy sprawowania funkcji (co najmniej), inne informacje
Gliniak (?) Władysław	
Horodyński Władysław	
Iwańczuk Szymon	
Jendruszczak Paweł	
Michalski Andrzej	
Michaluk Kazimierz	
Stopyra Andrzej	
Stopyra Maciej	
Szłajbra Kazimierz	
Szumiło Paweł	

11.3. Rada parafialna

22 maja 1948 roku biskup Stefan Wyszyński mianował członków Rady Parafialnej Parafii Gdeszyn²⁴⁸.

Tabela 6 – Chronologiczny wykaz członków Rady Kościelnej w Gdeszynie

Nazwisko i imię/imiona	Okresy sprawowania funkcji
Baj Wincenty	22.05.1948-
Gortych Michał	22.05.1948-
Strzałkowski Kazimierz	22.05.1948-
Wiśniewski Jan	22.05.1948-

12. Organiści, kościelni

W 1931 i 1938 roku był vacat na stanowisku organisty²⁴⁹.

12.1. Alfabetyczny wykaz organistów, kościelnych

Tabela 7 – Alfabetyczny wykaz organistów

Imię/imiona i nazwisko	Okres pracy w Gdeszynie
Jan Krawczyński	1938-1939-
Marian Libensztejn	
Roman Sieniatyński	-1949-

²⁴⁷ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 87, 88.

²⁴⁸ AAL AKDL, Akta Kościoła w Gdeszynie, sygn. 61/IVb/21a, k. 99.

²⁴⁹ Spis DL 1938, s. 144; Spis DL 1931, s. 134.

Tabela 8 – Alfabetyczny wykaz kościelnych

Imię/imiona i nazwisko	Okres pracy w Gdeszynie
Tadeusz Rypiński	-1943-1944-
Kazimierz Sulikowski	-1949-
Tadeusz Chęć	

12.2. Krawczyński Jan, 1917-, organista

Urodził się w 1917 roku.

Organista kościoła w Gdeszynie (1938-1939-)²⁵⁰.

12.3. Libensztejn Marian, 1938-2003, organista

Urodził się 24 lipca 1938 roku.

Organista parafii Gdeszyn, Horyszów Polski²⁵¹ (-1973-;-1984-; emeryt; dojeżdżał z Gdeszyna).

Zmarł 27 czerwca 2003 roku. Pochowany na cmentarzu w Gdeszynie²⁵².

Nagrobek 4 – Rok 2010, 13 kwietnia. Nagrobek organisty Mariana Libensztejna na cmentarzu w Gdeszynie (foto Henryk Kulik).

²⁵⁰ Spis DL 1939, s. 270.

²⁵¹ ADZ, Parafia Podwyższenia Krzyża Świętego w Horyszowie Polskim, teka 1.

²⁵² Tablica informacyjna na nagrobku.

Zdjęcie 20 – Rok 2010, 13 kwietnia. Na nagrobku organisty Mariana Libensztejna na cmentarzu w Gdeszynie (foto Henryk Kulik).

12.4. Rypiński Tadeusz, kościelny

Urodził się w 1828 roku w Werbkowicach.
Kościelny w Gdeszynie (-1943-1944-).

13. Proboszczowie, administratorzy greckokatolickiej parafii w Gdeszynie

13.1. Chronologiczny wykaz proboszczów/administratorów greckokatolickiej parafii Gdeszyn

Tabela 9 – Chronologiczny wykaz proboszczów/administratorów greckokatolickiej parafii Gdeszyn

Imię/imiona i nazwisko	Okres sprawowania funkcji
Bazyli Kurkiewicz	-1671-; paroch
Jan Rewkowski, 1697-	-15.11.1744-31.08.1760-; paroch
Jerzy Ostaszewski, 1734-	31.08.1769-; koadiutor
Andrzej Paszkowski	-1790-; administrator

13.2. Kurkiewicz Bazyli

Paroch parafii Gdeszyn (-1671-)²⁵³.

²⁵³ APL ChKG, sygn. 35/95/0/5/107, k. 226, 227.

13.3. Ostaszewski Jerzy (RG), 1734-

Ochrzczony 29 kwietnia 1734 roku w cerkwi w Tuczępach, przez parocha parafii Wojsławice ks. Mateusza Nazarewicza, syn o. Bazylego Ostaszewskiego i Anny małżonków Ostaszewskich. Rodzicami chrzestnymi byli: Jan Kostrzewski (szlachetnie urodzony) i (...) żona ks. Mateusza Nazarewicza²⁵⁴.

Otrzymał święcenia: 4 niższe (05.06.1760), subdiakonatu (08.11.1760), diakonatu (19.03.1761), prezbiteratu (23.06.1762)²⁵⁵.

20 sierpnia 1760 roku („według starego kalendarza”) w Grabowcu, przed dziekanem chełmskim ks. Janem Łużeckim, paroch parafii Gdeszyn ks. Jan Rewkowski wyznacza ks. Jerzego Ostaszewskiego, za jego zgodą, na koadiutora parocha parafii Gdeszyn. Ponadto przekazuje koadiutorowi jedną trzecią część gruntów, ogrodów i dochodów cerkiewnych²⁵⁶.

Paroch parafii Tuczępy (10.10.1763/prezenta)²⁵⁷.

13.4. Paszkowski Andrzej

Administrator greckokatolickiej parafii Gdeszyn (-1790-)²⁵⁸.

13.5. Rewkowski Jan, 1697-

Urodził się w 1697 roku (około)²⁵⁹.

Paroch greckokatolickiej parafii Gdeszyn (-15.10.1744-31.08.1760-)²⁶⁰.

20 sierpnia 1760 roku („według starego kalendarza”) w Grabowcu, przed dziekanem chełmskim ks. Janem Łużeckim, paroch parafii Gdeszyn ks. Jan Rewkowski wyznacza ks. Jerzego Ostaszewskiego, za jego zgodą, na koadiutora parocha parafii Gdeszyn. Ponadto przekazuje koadiutorowi jedną trzecią część gruntów, ogrodów i dochodów cerkiewnych²⁶¹.

14. Kooperatorzy greckokatolickiej parafii w Gdeszynie**14.1. Pietrusiewicz Demetry (RG), 1777-1824**

Urodził się w 1777 roku (około).

Kooperator parafii Gdeszyn (-17.03.1813-)²⁶².

Proboszcz parafii Potoczek (-1814-03.07.1824)²⁶³.

Administrator parafii/cerkwi Szewnia (-1816-)²⁶⁴.

Zmarł 3 lipca 1824 roku w Szczebreszynie.

Żona: Tekla z Krynickich. Urodziła się w 1786 roku (około). Zmarła 19 listopada 1816 roku w Szewni²⁶⁵.

Dzieci:

²⁵⁴ APL ChKG, sygn. 35/95/0/12.1/636, k. 48.

²⁵⁵ APL ChKG, sygn. 35/95/0/12.1/636, k. 48.

²⁵⁶ APL ChKG, sygn. 35/95/0/12.1/636, k. 48.

²⁵⁷ APL ChKG, sygn. 35/95/0/12.1/636, k. 138.

²⁵⁸ APZ APGHoryszówR, sygn. 88/573/1/-/1, k. 10.

²⁵⁹ APL ChKG, sygn. 35/95/0/5/107, k. 226, 227.

²⁶⁰ APL ChKG, sygn. 35/95/0/12.1/636, k. 48; APL ChKG, sygn. 35/95/0/5/107, k. 226, 227.

²⁶¹ APL ChKG, sygn. 35/95/0/12.1/636, k. 48.

²⁶² APL ChKG, sygn. 35/95/0/5/139, k. 81-85.

²⁶³ APL APGPotoczek, sygn. 35/2104/0/1/3; APL APGPotoczek, sygn. 35/2104/0/1/13, k. 4/13; APL ChKG, sygn. 35/95/0/12.1/645, k. 3.

²⁶⁴ APL APGPotoczek, sygn. 35/2104/0/1/5, k. 6/13.

²⁶⁵ APL APGPotoczek, sygn. 35/2104/0/1/32, k. 6/14.

- Anastazja. Patrz hasło, „Ogólny wykaz księży...”: Szokalski Andrzej.
- Jan, 1806-. Urodził się w 1806 roku (około). W lipcu 1824 roku uczeń klasy III²⁶⁶.
- Marianna, 1814-. Urodziła się 23 listopada 1814 roku w Potoczku²⁶⁷.
- Teodora, 1816-. Urodziła się 19 czerwca 1816 roku w Potoczku²⁶⁸.

15. Bibliografia (w załączeniu)

²⁶⁶ APL APGPotoczek, sygn. 35/2104/0/1/40, k. 2/7.

²⁶⁷ APL APGPotoczek, sygn. 35/2104/0/1/3, k. 11/17.

²⁶⁸ APL APGPotoczek, sygn. 35/2104/0/1/5, k. 6/13.